

K otázke odôvodňovania vznesenia obvinenia

František Vojtuš* – Marek Kordík**

Abstrakt: Príspevok rozoberá otázku potreby odôvodňovania vznesenia obvinenia konkrétnej osobe v trestnom konaní. Problematika je skúmaná v kontexte súčasných snáh smerujúcich k zjednodušeniu prípravného konania, a to aj cestou zjednodušenia formálnych požiadaviek na inštitút vznesenia obvinenia konkrétnej osobe. Analýza je vykonaná najmä na základe komparácie prístupov k definovaniu obvineného a jeho vymedzeniu v rámci úpravy prípravného, respektíve trestného konania v Slovenskej republike, Českej republike, Nemecku, Rakúsku a Poľsku. Skúmaný je aj možný vplyv absencie odôvodnenia rozhodnutia o vznesení obvinenia konkrétnej osobe na rešpektovanie práva na spravodlivý proces. Autori dochádzajú k záveru, že v prípade vynechania odôvodnenia pri inštitúte vznesenia obvinenia by nešlo v rámci nášho právneho priestoru o exces zo štandardov trestných konaní a ani o porušenie práva na spravodlivý proces.

Kľúčové slová: prípravné konanie, vznesenie obvinenia, obvinený, odôvodnenie, trestné konanie

Úvod

Podnetom na spísanie príspevku bola diskusia na konferencii Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi konanej na APZ 7. 3. 2023. V rámci tejto konferencie vystúpila doc. JUDr. Ingrid Galovcová, Ph.D., ktorá sa spolu so spoluautorkou doc. JUDr. et Mgr. Janou Tlapák Navrátilovou, Ph.D., (obe z Policejní akademie České republiky) vo svojom príspevku s názvom *Přípravné řízení z pohledu návrhu rekodifikace trestního řádu v České republice* zaoberali návrhom rekodifikácie trestného poriadku v Českej republike.¹ Jedným z nosných okruhov bola aj otázka navrhovanej zmeny inštitútu zahájení trestného stíhání v českom trestnom konaní, kde sa podľa prezentovaného príspevku má tento inštitút v rekodifikovanom trestnom poriadku zmeniť z formy uznesenia na menej formálny úkon spočívajúci v oznámení začatia trestného stíhania, ktorý by už neobsahoval odôvodnenie. Systematicky inštitút zahájení trestného stíhání v českom trestnom konaní v súčasnosti zodpovedá inštitútu vznesenia obvinenia v slovenskom trestnom konaní (§ 206 Trestného poriadku). Autorky v príspevku zaujali k tejto navrhovanej zmene negatívny postoj a prezentovali názor, že „[p]oskytnutí podrobné informace o skutkovém a právním základu vznesených obvinění je důležitým aspektem práva na spravedlivý proces.

* JUDr. Ing. František Vojtuš, Ph.D., národná kriminálna agentúra Prezídia PZ, externý spolupracovník katedry trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave. E-mail: vojtus1@uniba.sk; frantisek.vojtus@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1912-4666>. Autorský podiel 60 %. Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0102 *Efektívnosť prípravného konania – skúmanie, hodnotenie, kritériá a vplyv legislatívnych zmien*.

** Doc. JUDr. Marek Kordík, Ph.D., katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave. E-mail: marek.kordik@flaw.uniba.sk. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4290-8354>. Autorský podiel 40 %.

1 GALOVCOVÁ, I. – TLA PÁK NAVRÁTILOVÁ, J. Přípravné řízení z pohledu návrhu rekodifikace trestního řádu v České republice. In: MARKOVÁ, V. – LIPTÁK, A. (eds). *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 11. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2023, s. 164–172.

Ikdyž Evropský soud ve své rozhodovací praxi poukazuje na to, že čl. 6 odst. 3 písm. a) Úmluvy (který přiznává právo být informován nejen o příčině obvinění, tedy o činech, které jsou mu vytýkány a na nichž je obvinění založeno, ale také o jejich právní kvalifikaci) nestanovuje žádné zvláštní formální požadavky na způsob, jakým má být obviněný informován o povaze a důvodu obvinění proti němu, současně zdůrazňuje, že právo být informován o povaze a příčině obvinění musí být posuzováno ve světle práva obviněného připravit si svou obhajobu. Navrhovaná právní úprava, která neobsahuje požadavek uvedení důvodů zahájení trestního stíhání při sdělení této skutečnosti obviněnému, možnosti uplatnění práva na obhajobu výrazně redukuje.²

Predmetná informácia prezentovaná v rámci vystúpenia, ako aj úvahy prezentované v rámci vystúpenia, vyvolali pomerne rozsiahlu diskusiu na tému, či z hľadiska budúcnosti úpravy trestného konania v Slovenskej republike a snahy o jeho odformalizovanie je tiež možné zvažovať takýto prístup, teda vypustenie odôvodňovania vznesenia obvinenia. Treba poznamenať, že v rámci prípravy novelizácie slovenského Trestného poriadku, ktorá prebiehala v poslednom období, sa taktiež uvažovalo (uvažuje) o zavedení inštitútu podozrivého, pričom by sa takejto osobe v určitých prípadoch nemuselo vznášať obvinenie a len by sa jej oznámilo, že je osobou podozrivou s uvedením z akého skutku a s akou právnou kvalifikáciou. V rámci konferencie zazneli aj informácie, že súčasná slovenská úprava (a aj tá česká) je z hľadiska jej hodnotenia Európskou prokuratúrou (ďalej aj „EPPO“) považovaná za komplikovanú, preformalizovanú a spôsobujúcu starosti pri vyšetrowaní trestných činov spadajúcich do príslušnosti EPPO.

1. Ciele článku

Cieľom článku nie je odpovedať jednoznačne a rigidne na otázku, či vznesenie obvinenia má alebo nemá obsahovať odôvodnenie, respektíve aké obsiahle by toto odôvodnenie malo byť. To je v konečnom dôsledku úlohou a poslaním zákonodarcu, či bude alebo nebude trvať na odôvodňovaní vznesenia obvinenia, respektíve prípadnej existencii tohto inštitútu ako takého v slovenskom alebo českom Trestnom poriadku. Článok skôr smeruje k vyvolaniu polemiky a zhodnoteniu, či slovenská a česká úprava svojimi požiadavkami na odôvodňovanie uznesenia o vznesení obvinenia (uznesenia o začatí trestného stíhania), respektíve rozsahu takéhoto odôvodnenia, zodpovedajú štandardom platným pre okolité krajiny, respektíve Európsku úniu, alebo predstavujú akúsi „anomáliu“.

Úvodom príspevku stručne predstavíme súčasnú slovenskú úpravu inštitútu vznesenia obvinenia, teda začatia trestného stíhania konkrétnej osoby v trestnom konaní v pred súdnej časti, najmä s ohľadom na úpravu a dôraz na jeho odôvodňovanie, a to vrátane historického exkurzu zavedenia a zmien tohto inštitútu v československom, a následne slovenskom trestnom konaní. Súčasne bude prezentované aj nazeranie najmä súdov Slovenskej republiky, Českej republiky a Európskeho súdu pre ľudské práva na potrebu a význam odôvodnenia vznesenia obvinenia. Rovnako bude poukazované na povinnosti vyplývajúce zo smernice 2012/13/EÚ a mieru ich transpozície najmä do slovenského trestného konania. Pôjde o doktrinálnu analýzu inštitútu vznesenia obvinenia a potreby jeho odôvodnenia, hlavne z pohľadu slovenskej právnej úpravy. Po týchto častiach predstaví-

² Ibidem, s. 169.

me úpravy a vykonáme komparáciu českej, rakúskej, nemeckej a poľskej úpravy stíhania (vznesenia obvinenia) konkrétnej osobe v predsúdnej časti trestného konania, a to so zameraním sa na existenciu potreby odôvodnenia vznesenia obvinenia, respektíve okamih informovania obvineného o jeho stíhaní, o dôvodoch jeho trestného stíhania a dôkazoch o nich. Voľba porovnávaných úprav vychádzala jednak z toho, že úpravy patria v prvom rade medzi reprezentantov kontinentálneho typu trestného konania. Ďalším dôvodom bol aj predpoklad o čiastočnej príbuznosti historického vývoja úpravy trestného konania v porovnávaných krajinách ako aj vplyvu najmä nemeckej a rakúskej trestnoprávnej teórie na ne, ktorý je daný taktiež historickými faktormi. V prípade slovenskej, českej a poľskej úpravy ide taktiež o vplyv socialistického ponímania úlohy trestného práva v spoločnosti v rámci obdobia kedy tieto štáty patrili do sféry vplyvu ZSSR a myšlienok a nazerania socialistickej právnej teórie a praxe.

Záverom, na podklade empirickej analýzy využívania inštitútu trestného rozkazu, poukážeme v súvislosti s vyžadovaním odôvodnenia vznesenia obvinenia a nárokov na toto odôvodnenie, na procesný paradox reality slovenského (a čiastočne aj českého) trestného konania. Tento paradox spočíva v tom, že pri určitej časti trestných konaní v ktorých došlo k odsúdeniu osoby, je jediným rozhodnutím obsahujúcim zdôvodnenie v rámci trestného konania len vznesenie obvinenia. Vznesenie obvinenia, aj s ohľadom na fázu a štádium trestného konania, kedy dochádza k jeho vydaniu, reaguje pri tom len na stav a dôkazy zabezpečené ešte predtým, ako sa k veci mohol obvinený spravidla vyjadriť, respektíve mať na jeho priebeh akýkoľvek procesný a dôkazný vplyv.

Predpokladáme, že náš príspevok vzbudí isté kontroverzie, avšak cieľom vedeckých príspevkov je okrem iného aj vyvolať konštruktívnu diskusiu a nazeráť na problémy a ich možné riešenia z viacerých uhlov pohľadu. Budeme len radi, ak náš článok prispeje do konštruktívnej diskusie ohľadom ďalšieho smerovania a úpravy slovenského (prípadne českého) trestného konania.

2. Vznesenie obvinenia v slovenskom trestnom konaní – minulosť a súčasnosť

Typickým znakom kontinentálneho typu trestného konania je existencia obligatórneho predsúdneho štádia trestného konania, zvyčajne označovaného ako prípravné konanie, ktorého ťažiskovou úlohou by mala byť príprava podkladov pre rozhodnutie súdu ako nezávislého orgánu. Napriek tomu, že vo všeobecnosti sa súčasná právna úprava trestného konania aj v prípade tohto typu trestného konania uberať k preferovaniu dokazovania pred súdom, základnou črtou tohto typu konania naďalej zostáva inkvizitívny charakter, teda množstvo dôkazov vykonávaných v prípravnom konaní a pomerne rozsiahle právomoci polície, a najmä prokurátora (štátneho zástupcu) ako zástupcu verejnej obžaloby.³

Dlhodobým znakom slovenského (aj českého) trestného konania je existencia formálneho rozhodovania o tom, že určitá osoba je pre účely trestného konania na podklade vyššej miery pravdepodobnosti podozrenia považovaná za predpokladaného páchatela konkrétneho trestného činu, ktorý je predmetom trestného konania. Táto osoba je označovaná

³ POLÁK, P. Formy a organizácia prípravného trestného konania, miesto a úlohy Policajného zboru v ňom. *Právny obzor*. 1998, roč. 81, č. 5, s. 460. Aktuálne srov. napr. IVOR, J. et al. *Optimalizácia prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2017, s. 147 an.

ako obvinený a po vydaní tohto rozhodnutia sú jej v rámci trestného konania následne priznané rozsiahle práva a určité povinnosti. Vydanie takéhoto rozhodnutia je pri tom podľa slovenského Trestného poriadku *conditio sine qua non* pre možnosť podania obžaloby na súd voči tejto osobe.⁴

Čo sa týka inštitútu vznesenia obvinenia v podobe formalizovaného úkonu vo forme rozhodnutia – uznesenia orgánov vykonávajúcich predsúdnú časť trestného konania –, takáto úprava bola v novodobej histórii zavedená ešte do československého trestného konania zákonom č. 64/1956 Zb., Zákon o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) (ďalej len „Trestný poriadok z roku 1956“).⁵ Trestný poriadok z roku 1956 v ustanovení § 30 definoval osobu obvineného ako osobu podozrivou zo spáchania trestného činu, proti ktorému bolo vznesené obvinenie. Samotný inštitút vznesenia obvinenia bol v Trestnom poriadku z roku 1956 upravený v § 178, kde podľa ods. 1 – ak bol na podklade zistených skutočností dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin spáchala určitá osoba – vydal vyšetrovací orgán uznesenie o tom, že sa takáto osoba stíha ako obvinený. Podľa § 179 uznesenie o vznesení obvinenia muselo obsahovať aj uvedenie miesta, času a iných okolností, za ktorých bol čin spáchaný, pokiaľ ich vyšetrovací orgán už poznal, a dôvody stíhania. Uznesenie teda muselo obsahovať dôvody stíhania, nie však explicitne odôvodnenie.

Trestný poriadok z roku 1956 poznal aj začatie trestného stíhania, označované ako začatie vyšetrovania, ktoré sa rovnako začínalo uznesením podľa § 177. Vyšetrovanie bolo zároveň jedinou formou prípravného konania, pričom konanie predchádzajúce začatiu vyšetrovania nebolo nijakým spôsobom upravené.⁶ Po skončení vyšetrovania bol výhradne prokurátor oprávnený vo veci podať obžalobu (§ 189), uznesením zastaviť trestné stíhanie (§ 192), prerušiť trestné stíhanie (§ 193) alebo vec postúpiť (§ 194). Prokurátor mohol súdu podať aj samostatne návrh na ochranné opatrenie (§ 195).

Trestný poriadok z roku 1956 v podstate položil základy dnešnej koncepcie prípravného konania z hľadiska jeho začatia, ako aj inštitútu vznesenia obvinenia.

Dňa 29. 11. 1961 boli prijaté zákony č. 140/1961 Zb., Trestný zákon, a zákon č. 141/1961 Zb., o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok),⁷ ktoré nahradili predchádzajúce trestnoprávne normy. Trestný poriadok z roku 1961 v prijatom znení v podstate zotrval na systematicke predchádzajúceho trestného poriadku z roku 1956. Prípravné konanie ako štádium trestného konania bolo vo vyhlásenom znení upravené v druhej časti zákona v rámci deviatej a desiatej hlavy v § 159 až § 179. Jedinou formou prípravného konania bolo

⁴ Pozri § 234 ods. 2 prvá veta Trestného poriadku.

⁵ Predchádzajúci Trestný poriadok z roku 1950 – zákon č. 87/1950 Sb., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), tiež upravoval prípravné konanie, a to v druhej hlave, pričom vykonal úplnú dejudicializáciu prípravného cez zrušenie inštitútu vyšetrojúceho sudcu, ktorého právomoci prevzal prokurátor. Samotné prípravné konanie upravené v ustanoveniach § 76–136 sa vykonávalo vo forme vyhľadávania alebo vyšetrovania. Samotný Trestný poriadok z roku 1950 však nepoznal formalizovaný inštitút začatia trestného stíhania, čo aj v praxi vyvolávalo problémy s určením, kedy ide o trestné konanie a kedy nie. Takisto nepoznal ani formalizovaný inštitút vznesenia obvinenia. V prípade ak bolo podozrenie voči obvinenému dostatočne odôvodnené podal prokurátor obžalobu, ktorej náležitosti boli uvedené v § 86 Trestného poriadku z roku 1950, a to okrem identifikácie obvineného a skutku, aj vrátane podstatných dôvod podozrenia. Bližšie k tomu pozri aj RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha: ORAC, s.r.o., 2005, s. 31 an.

⁶ RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem*, s. 44. Nesystematicky bolo do druhej časti upravujúcej prípravné konanie včlenené ustanovenie § 188 ods. 2, ktoré umožňovalo prokurátorovi vec uznesením odložiť, ak nešlo o podozrenie z trestného činu.

⁷ Ďalej len ako „Trestný poriadok z roku 1961“.

vyšetrovanie. Čo sa týka začatia vyšetrovania (trestného stíhania – § 164), ako aj vznesenia obvinenia (§ 165), tu Trestný poriadok z roku 1961 prevzal predchádzajúcu úpravu. Uznesenie o vznesení obvinenia muselo okrem náležitostí uvedených v § 165 ods. 2 obsahovať i dôvody stíhania.

Z hľadiska koncepcie priebehu trestného stíhania (začatie trestného stíhania, vznesenie obvinenia, skončenie – oboznámenie s výsledkami), respektíve fáz (štádií) predsúdneho úseku trestného konania, do československého trestného konania výrazne zasiahla novela Trestného poriadku z roku 1961 vykonaná zákonom č. 57/1965 Zb., ktorá podstatným spôsobom upravila samotné prípravné konanie. Novela novým spôsobom zadefinovala trestné stíhanie.⁸ V deviatej hlave v § 158 a § 159 Trestného poriadku z roku 1961 bol po prvýkrát v trestnom konaní upravený samostatne postup pred začatím trestného stíhania, kedy sa vykonávalo objasňovanie. Samotné začatie trestného stíhania bolo koncipované tak, že sa v zmysle § 160 ods. 1 trestné stíhanie začínalo, ak zistené skutočnosti nasvedčovali tomu, že bol spáchaný trestný čin, a ak nebol dôvod rozhodnúť uznesením o odložení veci alebo o jej odovzdaní podľa § 159 ods. 2 a 3. Súčasne bolo možné podľa § 160 ods. 1 začať trestné stíhanie aj vykonaním zabezpečovacích úkonov. O začatí trestného stíhania sa podľa § 160 ods. 1 rozhodovalo uznesením. Táto koncepcia začatia trestného stíhania pretrvala v slovenskom trestnom konaní v podstate do súčasnosti, okrem obdobia, kedy bolo tzv. začatie trestného stíhania vo veci zrušené (od 1. 10. 1994 do 1. 11. 1999), ako bude uvedené ďalej. Samotné prípravné konanie bolo okrem vyšetrovania doplnené o novú formu nazvanú vyhľadávanie. Ak bol na podklade zistených skutočností dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin bol spáchaný určitou osobou, vydal vyšetrovateľ bez meškania uznesenie, že sa táto osoba stíha ako obvinený, a uznesenie bol povinný oznámiť do troch dní obvinenému a do 48 hodín ho doručiť prokurátorovi. Ak bol obvinený vyslúchaný skôr, oznámilo sa mu uznesenie na začiatku výsluchu.⁹ Samotné uznesenie o vznesení obvinenia muselo podľa § 163 ods. 2 obsahovať popis vyšetrovaného skutku tak, aby skutok nemohol byť zamenený s iným. Uznesenie muselo obsahovať i dôvody stíhania. V prípade vyhľadávania, ktoré sa vykonávalo v prípadoch taxatívne uvedených trestných činov,¹⁰ sa postupovalo obdobne ako v prípade vyšetrovania s odchýlkami uvedenými v § 169, pričom medzi odchýlky patrilo aj to, že obvinenie oznámil vyhľadávací orgán obvinenému najneskoršie na začiatku jeho prvého výsluchu a urobil o tom záznam do zápisnice, kde odpis tejto zápisnice mal zaslať najneskoršie do 48 hodín prokurátorovi.

Ďalšia novela Trestného poriadku z roku 1961 vykonaná zákonom č. 149/1969 Zb. zaviedla do trestného konania nový typ predsúdneho štádia – objasňovanie prečinov, ktoré však nebolo formou prípravného konania.¹¹ Vo veciach, v ktorých sa konalo len objasňovanie prečinov, sa trestné stíhanie začínalo a účinky vznesenia obvinenia nastávali tým, že návrh prokurátora na potrestanie bol doručený súdu (samosudcovi).¹² V rámci objasňo-

⁸ Tým sa rozumel úsek konania od začatia trestného stíhania až do právoplatnosti rozsudku alebo uznesenia o zastavení trestného stíhania. Pozri § 12 ods. 9 Trestného poriadku z roku 1961 v znení zákona č. 57/1965 Zb.

⁹ Pozri § 163 ods. 1 a ods. 3 Trestného poriadku z roku 1961 v znení zákona č. 57/1965 Zb.

¹⁰ Tieto boli uvedené v § 168 ods. 1 Trestného poriadku z roku 1961.

¹¹ Tento inštitút vznikol v nadväznosti na novú hmotnoprávnú úpravu prečinov v zákone č. 150/1969 Zb. o výsledku objasňovania orgán, ktorý ho vykonával, spracoval správu o výsledku objasňovania a zaslal ju prokurátorovi spolu s návrhom na konečné opatrenie (pozri § 179d ods. 2 Trestného poriadku z roku 1961 v znení zákona č. 149/1969 Zb.).

¹² Pozri § 314b ods. 1 Trestného poriadku z roku 1961 v znení zákona č. 149/1969 Zb.

vania prečinov bolo podozrivému potrebné vždy oznámiť, z čoho je podozrievaný a podozrivý mohol byť vypočúvaný, aj keď nebol zadržaný. Trestný poriadok z roku 1961 však nedefinoval, kto je podozrivou osobou a odkedy.¹³ Zároveň napríklad nebola pri objasňovaní prípustná účasť obhajcu.¹⁴ Samotný návrh na potrestanie mal pri doručení súdu účinky vznesenia obvinenia a vychádzajúc s jeho náležitostí podľa § 179f neobsahoval odôvodnenie. K návrhu na potrestanie sa povinne pripájala aj správa o výsledku objasňovania spolu so všetkými prílohami, ktorá podľa § 179d ods. 3 písm. c) obsahovala okrem iného aj stručné, alebo výstižné opísanie skutkového stavu spolu s obsahom výpovede vypočutých osôb a s uvedením, aký prečin sa v skutku vidí, ako aj s dôkaznými prostriedkami, ktoré podozrenie odôvodňujú. Teda obsah tejto správy do istej miery nahrádzal absenciu odôvodnenia prokurátorského návrhu na potrestanie. Úprava objasňovania prečinov bola zrušená až zákonom č. 178/1990 Zb. s účinnosťou od 1. júla 1990.

Dňa 1. 1. 1993 došlo k vzniku samostatnej Slovenskej republiky, a tým aj k osamostatneniu jej právneho poriadku vrátane úpravy trestného konania. Ďalší vývoj úpravy trestného konania prebiehal teda samostatne, aj keď bol, a stále aj do súčasnosti je do značnej miery ovplyvňovaný aj vývojom inštitútov trestného konania v Českej republike. Po osamostatnení Slovenskej republiky bola prevzatá úprava a trestné konanie bolo naďalej upravené Trestným poriadkom z roku 1961, ktorý bol následne novelizovaný. Z hľadiska prípravného konania a úpravy vznesenia obvinenia, respektíve trestného stíhania podozrivej osoby ako obvineného priniesla výraznú zmenu novela vykonaná zákonom č. 247/1994 Z. z. s účinnosťou od 1. 10. 1994. Novelou bol nanovo upravený postup pred začatím trestného stíhania (tzv. policajné preverovanie). Zároveň bola zrušená jedna z foriem prípravného konania, a to vyhľadávanie. Taktiež bola zrušená aj fáza prípravného konania – trestné stíhanie tzv. vo veci (*in rem*), nakoľko novela zrušila inštitút začatia trestného stíhania vo veci a samotný začiatok trestného stíhania vzťahla, respektíve zjednotila s okamihom vydania uznesenia o vznesení obvinenia, kde takéto začatie trestného stíhania bolo upravené v § 160 ods. 1. Uznesenie o vznesení obvinenia bolo potrebné obvinenému oznámiť do troch dní alebo najneskôr na začiatku prvého výsluchu a jeho odpis zaslať do 48 hodín prokurátorovi. Čo sa týka náležitosti uznesenia o začatí trestného stíhania (vznesení obvinenia), tieto zodpovedali predchádzajúcej úprave náležitosti uznesenia o vznesení obvinenia podľa znenia § 163 pred novelou.

Aplikačná prax si však vyžiadala opätovné zavedenie inštitútu začatia trestného stíhania tzv. „vo veci“, čo sa realizovalo novelou Trestného poriadku z roku 1961 vykonanou zákonom č. 272/1999 Z. z. s účinnosťou od 1. 11. 1999. V dôsledku uvedenej zmeny bol opätovne zavedený samostatný inštitút vznesenia obvinenia opätovnou zmenou znenia § 163. Z hľadiska fáz prípravného konania sa teda úprava trestného konania vrátila do stavu pred 1. 10. 1994, s rozčlenením na stíhanie tzv. vo veci (*in rem*) a fázu po vznesení obvinenia konkrétnej osobe (stíhanie *in personam*). Takéto fázovanie prípravného konania zostalo slovenskej úprave trestného konania vlastné až do súčasnosti. Nóvum novely vykonanej zákonom č. 272/1999 Z. z. bolo zadefinovanie náležitosti uznesenia o začatí trestného stíhania v § 160 ods. 2. Veľkú novelu Trestného poriadku z roku 1961 so zameraním na prípravné konanie predstavoval aj zákon č. 422/2002 Z. z. Najvýznamnejšou zmenou bolo

¹³ Týmto nedostatkom – nedefinovaním podozrivej osoby, trpia a trpeli všetky povojnové kódexy upravujúce československé a následne slovenské trestné konanie.

¹⁴ Pozri § 179b ods. 2 Trestného poriadku z roku 1961 v znení zákona č. 149/1969 Zb.

zavedenie druhej formy prípravného konania, a to skráteného vyšetrovania ako zjednodušenej a zrýchlenej formy konania v prípadoch vyšetrovania tzv. menej závažnej alebo bagatelnej kriminality, ktoré vykonával policajný orgán. Svojim spôsobom išlo o akési opätovné zavedenie vyhľadávania s určitými obmenami.

Aj rekodifikovaný Trestný poriadok – zákon č. 301/2005 Z. z. (ďalej len „Trestný poriadok“ alebo „tr. por.“), ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 2006, prevzal koncepciu dvojfázovosti trestného stíhania v rámci prípravného konania, kedy sa trestné stíhanie začína postupom podľa § 199 tr. por., a na túto fázu nadväzuje fáza po vznesení obvinenia, kedy inštitút vznesenia obvinenia upravuje § 206 tr. por. Legislatívne bola v § 206 ods. 2 tr. por. zakotvená aj možnosť o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia rozhodnúť jedným uznesením. Samotné náležitosti uznesenia o vznesení obvinenia upravuje § 206 ods. 3 tr. por. aj v spojení so všeobecnou úpravou náležitostí uznesenia podľa § 176 tr. por. Z uvedených ustanovení vyplýva, že podľa súčasnej slovenskej úpravy sa obvinenie osobe podozrivej z trestného činu vznáša vydaním uznesenia podľa § 206 tr. por., ktoré v zmysle § 206 ods. 3 tr. por. musí obsahovať identifikáciu obvineného, opis skutku tak, aby skutok nemohol byť zamenený s iným skutkom, zákonné pomenovanie trestného činu a identifikáciu skutočností, ktoré odôvodňujú vznesenie obvinenia, ako aj odôvodnenia rozhodnutia.

3. Inštitút vznesenia obvinenia podľa § 206 tr. por. a odôvodňovanie vznesenia obvinenia z pohľadu judikatúry a praxe

Podľa Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj ako „SR“) je vznesenie obvinenia „*najdôležitejším procesným úkonom prípravného konania, od ktorého sa odvíja ďalší procesný postup vo veci predovšetkým s ohľadom na zásahy do osobnej slobody obvineného.*“¹⁵ Je potom zaujímavé, že tomuto inštitútu sa, až na výnimky, slovenská odborná verejnosť venuje v zásade len v rámci učebníc trestného práva¹⁶ alebo komentárovej literatúry.¹⁷

Podľa Mokrej z hľadiska súčasnej aplikačnej praxe a stavu *de lege lata* existujú tri základné kumulatívne podmienky, od ktorých splnenia sa odvíja zákonnosť uznesenia o vznesení obvinenia, a to:

- a) začatie trestného stíhania,
- b) odôvodnený zaver, že trestný čin spáchala určitá osoba,
- c) dodržanie obsahových náležitostí.¹⁸

K uvedeným podmienkam rozobratých v citovanej práci treba dodať, že z hľadiska najnovšej judikatúry Najvyššieho súdu SR, podmienka spočívajúca v začatí trestného stí-

¹⁵ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Tdo 26/2016 z 14. 7. 2016.

¹⁶ Pozri napr. ČENTĚŠ, J. et al. *Trestné právo procesné. Osobitná časť. 2. vydanie.* Šamorín: Heuréka, 2022, s. 65–71; IVOR, J. et al. *Trestné právo procesné.* Bratislava: IURA EDITION, 2006, s. 550–553.

¹⁷ Pozri napr. ČENTĚŠ, J. – KURILOVSKÁ, L. – ŠIMOVIČEK, I. et al. *Trestný poriadok II. § 196–569.* Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 94–124.

¹⁸ MOKRÁ, I. Dôvodnosť vznesenia obvinenia v trestnom konaní v kontexte uplatnenia inštitútu väzby. In: SZABOVA, E. – VRTIKOVA, K. – MOKRA, I. (eds). *Ochrana základných ľudských práv prostriedkami trestného práva. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie.* Praha: Leges, 2021, s. 382. Iné tretiu podmienku uvádza učebnica ČENTĚŠ, J. et al. *Trestné právo procesné. Osobitná časť. 2. vydanie.* Šamorín: Heuréka, 2022, s. 67, kde treťou podmienkou je neexistencia okolností vylučujúcich vznesenie obvinenia.

hania nie je vykladaná už tak striktno, ako sa k nej stavia uvedená autorka, respektíve dovtedajšia prax a teória. Najvyšší súd SR najnovšie konštatoval, že „[...] ak pred vydaním uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku nebolo pre skutok, pre ktorý bolo vznesené obvinenie, vydané procesne účinné uznesenie o začatí trestného stíhania podľa § 199 Trestného poriadku, neznamená to bez ďalšieho, že trestné stíhanie pre daný skutok nebolo vôbec začaté. V takejto procesnej situácii treba uznesenie o vznesení obvinenia, ktoré spĺňa zákonné náležitosti podľa § 206 ods. 3 Trestného poriadku, považovať vzhľadom na § 206 ods. 2 Trestného poriadku aj za uznesenie o začatí trestného stíhania, a to i vtedy, ak v jeho výroku nie je ustanovenie § 199 Trestného poriadku formálne uvedené.“¹⁹

Z hľadiska zamerania našej práce sa budeme bližšie zaoberať druhou podmienkou, ktorá spočíva v dôvodnosti záveru, že trestný čin spáchala určitá osoba. Táto dôvodnosť predstavuje požadovaný stupeň poznania alebo zistenia, že existuje náležité zdôvodnená vyššia miera pravdepodobnosti, že konkrétnou osobou (právnická alebo fyzická) bol spáchaný konkrétny trestný čin. Vyšší stupeň pravdepodobnosti sa pri tom netýka existencie skutku a jeho právnej kvalifikácie, ale osoby páchatela.²⁰ „Na rozdiel od začatia trestného stíhania sa pri vznesení obvinenia vyžaduje záver, že trestný čin spáchala určitá osoba, pričom tento záver musí byť dostatočne odôvodnený a musia mu predchádzať konkrétnejšie a presvedčivejšie zistenia než tie, ktoré sú potrebné na začatie trestného stíhania“²¹ Z pohľadu slovenskej právnej úpravy vznesenia obvinenia je prejavom a zhmotnením dôvodnosti trestného stíhania konkrétnej osoby formálne zakotvená požiadavka odôvodnenia takéhoto rozhodnutia. Na rozdiel od iných úprav (ako bude uvedené ďalej) nepostačuje zadokumentovanie tohto podozrenia v rámci zabezpečených dôkazov založených v spise alebo inak zabezpečených. Existencia dôvodného podozrenia (na rozdiel od inštitútu začatia trestného stíhania tzv. „vo veci“ podľa § 199 tr. por.) musí byť deklarovaná, zhrnutá a vyhodnotená v odôvodnení uznesenia o vznesení obvinenia.

Vo všeobecnosti platí, že právo na náležité odôvodnenie rozhodnutia je v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) integrálnou súčasťou práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 a najmä ods. 3 písm. a) Dohovoru.²² Obsahom tohto práva je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany.²³ Za protiústavné aj arbitrárne sú taktiež považované tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej (napríklad v dôsledku chyby v uvažovaní) alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti.²⁴ Podľa ESLP právo na spravodlivé súdne konanie zahŕňa aj právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia však neznamená, že na každý argument sťažovateľa je súd povinný dať podrobnú odpoveď. Splnenie povinnosti odôvodniť rozhodnutie je preto vždy zo strany ESLP posudzované so

¹⁹ R 63/2022.

²⁰ ČENTÉŠ, J. – KURILOVSKÁ, L. – ŠIMOŤEK, I. et al. *Trestný poriadok II. § 196–569*. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 97, bod 8.

²¹ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Tdo 26/2016 z 14. 7. 2016.

²² Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 209/1990 Zb. o dojednaní Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Protokolov na tento Dohovor nadväzujúcich. Ďalej len „Dohovor“.

²³ Uznesenie ÚS SR sp. zn. III. ÚS 206/06 z 21. 6. 2006, Zbierka US č. 88/2006, uznesenie ÚS SR sp. zn. I. ÚS 262/2014 z 21. 5. 2014.

²⁴ Uznesenie ÚS SR sp. zn. II. ÚS 193/06 z 8. 6. 2006, Zbierka US č. 85/2006.

zreteľom na konkrétny prípad.²⁵ „Aj podľa judikatúry ústavného súdu odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované právo na spravodlivé súdne konanie.“²⁶

Rozhodnutia Ústavného súdu SR (ďalej aj ako „ÚS SR“), ako aj ESLP, sa však prioritne týkajú nárokov na odôvodnenia súdnych rozhodnutí. Napriek tomu boli a sú ich závery slovenskou právnou teóriou a praxou vzťahované aj na rozhodnutia orgánov činných v trestnom konaní vydávané v predsúdnej časti trestného konania. Odôvodnenie rozhodnutia v trestnom konaní by z hľadiska svojho rozsahu a obsahu malo pritom rešpektovať aj význam a systematické postavenie toho ktorého rozhodnutia v trestnom konaní. Inak povedané čím vyššie (neskoršie) štádium trestného konania, tým dôkladnejšie a vyčerpávajúcejšie odôvodnenie rozhodnutia. Uvedené nazeranie je plne súladné so zásadou zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností podľa § 2 ods. 10 tr. por., ktorá ukladá povinnosť zistiť skutkový stav bez dôvodných pochybností (pozn. nie bez akýchkoľvek) v rozsahu nevyhnutnom pre rozhodnutie rozhodujúceho orgánu. Pritom práve rozsah zistenia skutkového stavu, teda jeho preukázanie a dokázanie, by sa logicky mal stupňovať od začatia trestného stíhania až po vydanie rozsudku vo veci samej.²⁷ Z pohľadu tr. por. pritom v § 176 ods. 2 tr. por. vo vzťahu k odôvodneniu uznesenia tr. por. uvádza, že sa v ňom majú uvádzať „najmä skutočnosti, ktoré sa považujú za dokázané, dôkazy, o ktoré sa skutkové zistenia opierajú, úvahy, ktorými sa rozhodujúci orgán spravoval pri hodnotení vykonaných dôkazov, ako aj právne úvahy, na ktorých základe podľa príslušných ustanovení zákona posudzoval dokázané skutočnosti.“ Nehovorí nič o tom, že by sa dôkazy z hľadiska informácií v nich obsiahnutých mali celé obsahovo prepisovať, ako sa to v praxi často deje. Uvedené dokonca nie je vyžadované ani pri odôvodnení rozsudku (porovnaj znenie § 168 ods. 1 tr. por.) alebo obžaloby [porovnaj § 235 písm. d) tr. por.]. Aj Ústavný súd Českej republiky z hľadiska rozsahu odôvodňovania *usnesení o záhajení trestního stíhání* určitej osoby ako obvineného (ekvivalent slovenského uznesenia o vznesení obvinenia) uviedol, že „[...] při posuzování nutného rozsahu odůvodnění, a především jeho konkretizace, je nezbytné brát v úvahu především charakter trestné činnosti, pro kterou je trestní stíhání zahajováno. Jak konstatoval Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 239/04 (Sbírka rozhodnutí, svazek 33, náleží č. 80), v počátcích vyšetřování je třeba zajistit ochranu důkazních pramenů před jejich poškozením a zničením nebo před jinými aktivitami sledujícími mařit vyšetřování. Vedle zmaření objasnění trestné činnosti by mohly být ohroženy i jiné společenské a individuální zájmy, např. bezpečnost svědků, osobní údaje nezúčastněných osob, skutečnost podléhající utajení. Všechna tato rizika je třeba zvlášť pečlivě

²⁵ Pozri napr. rozsudok ESLP *Georgiadis v. Grécko* z 29. 5. 1997.

²⁶ Uznesenie ÚS SR sp. zn. I. ÚS 262/2014 z 21. 5. 2014.

²⁷ Tomuto vnímaniu zodpovedá aj judikatúra Ústavného súdu SR, ktorý v náleze ÚS SR sp. zn. 49/2011 z 25. 5. 2011 v záseade konštatoval, že rozlišovanie medzi právnym postavením fyzickej osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie z hľadiska toho, či je „iba“ v postavení obvineného alebo už bola po podaní obžaloby postavená pred súd a stala sa obžalovaným, má ústavnoprávnu relevanciu. Zásadný rozdiel v postavení obvineného a v postavení obžalovaného spočíva v stupni pravdepodobnosti (intenzity) podozrenia, že trestný čin spáchala určitá konkrétna osoba. Pre vznesenie obvinenia stačí vyšší stupeň pravdepodobnosti podozrenia, ktorý však musí byť konkrétne zistenými skutočnosťami dostatočne odôvodnený. V prípade postavenia obvineného pred súd v dôsledku podanej obžaloby sa už vyžaduje, aby trestná činnosť bola relatívne spoľahlivo preukázaná. Nestačí všeobecné podozrenie z trestnej činnosti, ktoré nie je konkrétne doložené. So zvýšením miery (stupňa) podozrenia je spojené určité oslabenie pôsobenia zásady prezumpcie nevinny, keďže sa zvyšuje možnosť (pravdepodobnosť) odsúdenia stihanej osoby.

*zvažovat v případech nebezpečných forem kriminality.*²⁸ Z uvedeného vyplýva, že rozsah odôvodnenia a miera v ňom uvedených konkrétností a dôkazov by sa mala odvíjať od štádia trestného konania, charakteru získaných dôkazov, charakteru objasňovanej kriminality a mala by brať do úvahy aj možnosť zmarenia objasňovania trestnej činnosti, najmä v prípade predsúdnych štádií trestného konania.

V súčasnosti vďaka textovým editorom predstavuje štandardné odôvodnenie vznesenia obvinenia častokrát *de facto* prepis obsahu spisu, respektíve dôkazov (samozrejme s vynechaním zákonných poučení). Do odôvodnenia sú kopírované celé obsahy výpovedi svedkov a podozrivých, obsahy listinných dôkazov, obsahy znaleckých posudkov a odborných vyjadrení, prepisy prehliadok, záznamov z odpočúvania, a pod. Absentuje často snaha o kritické zhodnotenie dôkazov a extrakciu len podstatných a významných informácií pre trestné konanie a rozhodnutie v ňom. Uznesenia o vznesení obvinenia tak často, v snahe o vyhnutie sa označeniu za arbitrárne, predstavujú knižnú beletriu s viac či menej „zaujímavým obsahom“. To však v konečnom dôsledku neprospeje zrozumiteľnosti a pochopiteľnosti podstaty obvinenia, respektíve skutku. Uvedené platí obdobne tak aj pri niektorých sťažnostiach obhajcov, ktoré sú niekedy zasielané zviazané už ako knihy aj s obsahom. Tretinu a aj viac obsahu textu sťažností pritom často tvoria citácie textov právnych noriem. Je otázkou pre teóriu a prax, či toto je žiaduci vývoj a kde až takýto vývoj dospeje, najmä ak do úvahy zoberieme v súčasnosti už reálne možnosti využitia umelej inteligencie. Niektoré uznesenia o vznesení obvinenia majú už dnes s odôvodnením často desiatky strán textu. Predstavujú tak akési „malé obžaloby“ priam „malé rozsudky“, a to nimi *de iure* bol len vymedzený skutok, ktorý má byť následne predmetom dokazovania a prípadného bližšieho ustálenia. A až výsledky takéhoto konania majú následne (pri riadnom priebehu trestného konania) tvoriť podklad meritórneho rozhodnutia o vine alebo nevine, aj s rešpektovaním nárokov na jeho odôvodnenie z hľadiska zachovania práva na spravodlivé súdne konanie.

V praxi naďalej pretrváva aj ďalší aplikačný problém dotýkajúci sa dôvodnosti vznesenia obvinenia, a to vo vzťahu k tomu, v akom okamihu by OČTK mali inštitút vznesenia obvinenia na základe dôkaznej situácie a vymedzenia skutku aplikovať. Jednoducho povedané, kedy je potrebné už vzniesť obvinenie konkrétnej osobe na podklade získaných dôkazov a z nich vyplývajúcich skutkových zistení. Ide teda o okamih „kreovania“ osoby obvinenej v trestnom konaní. Existujú dva odlišné prístupy. V prvej skupine prípadov je prokuratúrou vyžadované, respektíve policajtom vytýkané nevznesenie obvinenia v okamihu, kedy bolo zrejmé voči komu (ktorej konkrétnej osobe) podozrenie smeruje. Často je aj zo strany obhajoby po vznesení obvinenia poukazované na to, že už z trestného oznámenia bolo zrejmé, voči komu podozrenie smeruje, a vykonaním ďalších dôkazov zo strany OČTK pred vznesením obvinenia bolo porušené právo na obhajobu. Druhá línia názorov (prístupov) kladie dôraz na čo najlepšie dôkazné preukázanie dôvodnosti vznesenia obvinenia určitej osobe, a to ešte pred samotným vznesením obvinenia. Tento prístup reaguje zas na skutočnosť, že v praxi sa často stáva, že vznesené obvinenie je zo strany dozorového prokurátora zrušené ako predčasne vydané z dôvodu potreby dôkladnejšieho ustálenia skutkového stavu, a to aj pri situáciách, kedy je zrejmé, voči komu podozrenie smeruje. Aj zo strany obhajoby sú pomerne často sťažnosťou napádané uznesenia

²⁸ Usnesení Ústavního soudu České republiky sp. zn. II.ÚS 369/05 z 4. 10. 2005.

o vznesení obvinenia práve z dôvodu namietaného nedostatočného preukázania (rozumej dokázania) podozrenia voči konkrétnej osobe.

Prax, a ani právna teória²⁹ doteraz nedospela k prijateľnému riešeniu alebo postoju. Prvá skupina často argumentuje judikátom R 19/2016 založenom na rozlišovaní materiálneho a formálneho obvinenia. Podľa tohto judikátu „*účelom a zmyslom procesného inštitútu začatia trestného stíhania vo veci podľa § 199 ods. 1 Tr. por. je, aby orgány prípravného konania (§ 10 ods. 1 Tr. por.) mohli vykonávať procesne použiteľné úkony podľa Trestného poriadku smerujúce k zisteniu páchatela trestného činu a ku vzneseniu obvinenia konkrétnej osobe hneď, ako to odôvodňuje dôkazná situácia. Je neprípustné viesť trestné stíhanie len „vo veci“ pri splnení podmienok (aj) § 206 ods. 1 Trestného poriadku, teda so zjavným a jednoznačne špecifikovaným a nezameniteľne známym páchatelom, eventuálne tiež označeným v uznesení o začatí trestného stíhania menom, priezviskom, prípadne aj adresou bydliska, bez toho, aby zároveň bolo vznesené aj obvinenie tejto osobe. Nerešpektovanie uvedeného postupu reálne znamená, že podozrivý síce je materiálne obvinený, ale formálne nie, čím sa tejto osobe zabránilo uplatňovať procesné práva obvineného, napr. podávať opravné prostriedky, návrhy na vykonanie dokazovania, nazerať do spisu, zvoliť si obhajcu.*“³⁰

Avšak aj samotný Najvyšší súd SR (aspoň niektoré senáty) neskôr prijal extenzívnejší výklad k judikátu R 19/2016, a to vo vzťahu k okamihu potreby vznesenia obvinenia z hľadiska dôkazného stavu. Podľa uznesenia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Tostš/2/2022 z 9. 2. 2022 „[...] interpretácia záverov tohto judikátu (pozn. rozumej R 19/2016), ktorá by mala viesť policajta alebo prokurátora k vznášaniu obvinenia konkrétnej osobe aj bez dostatočného dôkazného podkladu, v zmysle § 206 ods. 1 Trestného poriadku potrebného pre „dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin spáchala konkrétna osoba“, na tom argumentačnom podklade, že aj indicie, respektíve ničím ďalším nepreverené podozrenia sú dôvodom pre vznesenie obvinenia, pretože „vznesenie obvinenia má byť vlastne v prospech osoby, ktorej sa vznáša“, keďže jej umožňuje uplatnenie práv ako obvineného, je neudržateľná, pretože samotným vznesením obvinenia sa konkrétna osoba vystavuje významnej trestnoprávnej represii, sporej nielen s jej obhajobnými právami, ale aj povinnosťami a obmedzeniami.“ Tento názor Najvyššieho súdu SR sa skôr blíži k druhej skupine vyššie prezentovaných prístupov. Z nášho pohľadu sa nám argumentačne javí ako vhodnejšia a logickejšia argumentácia prezentovaná v uznesení Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Tostš/2/2022 z 9. 2. 2022. Aj od príklonu k jednému alebo druhému prístupu sa odvíja do značnej miery to, v akom rozsahu bude dôvodnosť obvinenia prezentovaná v odôvodnení uznesenia o vznesení obvinenia. V prípade prvého prístupu je zřejmé, že odôvodnenie bude zjavne stručnejšie ako v prípade druhého.

Z hľadiska vyššie spomínaných úvah a aplikačných problémov (otázok) nie je iste bez zaujímavosti, že slovenská trestnoprávna úprava (a aj tá česká) ide pri nárokoch oboznámenia (informovania) osôb o tom, že sú obvinené z trestného činu nad rámec požadovaný Európskou úniou, respektíve Dohovorom a ESLP, a to práve s ohľadom na potrebu odôvodňovania takéhoto rozhodnutia ako aj rozsahu tohto odôvodnenia.

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru má každý, kto je obvinený z trestného činu, právo byť bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, podrobne oboznámený s povahou a dôvodom

²⁹ Pozri ČENTĚŠ, J. – KURILOVSKÁ, L. – ŠIMOVČEK, I. et al. *Trestný poriadok II. § 196–569*. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 97, bod 7.

³⁰ R 19/2016.

obvinenia vzneseného proti nemu. Podľa ESLP právo priznané predmetným článkom priznáva obžalovanému právo byť informovaný nielen o „dôvode“ obvinenia, t. j. o skutkoch, ktorých sa mal dopustiť a na ktorých je obvinenie založené, ale aj o „povahe“ obvinenia, t. j. o právnej kvalifikácii týchto skutkov.³¹ Na druhej strane však podľa ESLP nie je porušením čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru, ak informácia o vznesení obvinenia neuvádza dôkazy, na ktorých je obvinenie založené.³²

Na judikatúru ESLP v tomto smere nadväzuje aj legislatíva Európskej únie, a to prijatím smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní (ďalej len „smernica 2012/13/EÚ“).³³ Ako uvádza bod 42 preambuly, samotná smernica 2012/13/EÚ vychádza pri definovaní práv z práv, ktoré zodpovedajú právam zaručeným Dohovorom. Práva ňou priznané by sa mali vykladať a vykonávať v súlade s právami v Dohovore, ako ich vykladá judikatúra ESLP. V tejto súvislosti teda neprekvapí, že ani zo smernice 2012/13/EÚ pre členské štáty nevyplýva povinnosť garancie takej právnej úpravy, aby informácia o obvinení obsahovala odôvodnenie. Z čl. 6 ods. 1 smernice v spojení s bodom 28 preambuly smernice 2012/13/EÚ vyplýva, že informácie o trestnom čine, z ktorého spáchania sú podozrivé alebo obvinené osoby podozrievané alebo obvinené, by mali obsahovať dostatočne podrobný popis skutkového stavu týkajúceho sa trestného činu vrátane času a miesta skutku, pokiaľ sú známe, ako aj jeho možnú právnu kvalifikáciu, a to so zreteľom na štádium, v akom sa trestné konanie nachádza v čase poskytovania informácií, aby sa tým zaručilo spravodlivé konanie a umožnilo účinné uplatňovanie práva na obhajobu. Smernica teda priamo nijako nevyžaduje (a neukladá) pri informovaní o vznesení obvinenia aj odôvodňovanie tohto rozhodnutia, najmä s ohľadom na zabezpečené dôkazy a ich obsah. Z čl. 6 ods. 3 predmetnej smernice 2012/13/EÚ vyplýva, že podrobnejšie informácie o obvinení je potrebné poskytnúť súdu pri podaní obžaloby, a to najmä ohľadom účasti obvinenej osoby na skutku.³⁴ Zo znenia tohto článku pritom napríklad (*in concreto*) vyplýva, že informácie majú byť poskytnuté súdu, nie obvinenému. Až v okamihu predloženia vecí na meritórne rozhodnutie súdu musia byť poskytnuté informácie o povahe účasti obvineného na skutku, pre ktorý je stíhaný. Smernica opätovne nerieši formu, ako by mali byť tieto informácie poskytnuté, najčastejšie však pôjde o odôvodnenie obžaloby alebo iného návrhu prokurátora (štátneho zástupcu), prípadne jej takéto informácie môžu byť poskytnuté na podklade umožnenia oboznámenia sa s obsahom celého spisového materiálu predkladaného súdu.

Samotná smernica 2012/13/EÚ však ustanovuje a predstavuje minimálne pravidlá, ktoré členské štáty nemôžu zúžiť, avšak môžu ich rozšíriť. Z nášho pohľadu, úprava slovenského trestného konania z hľadiska informovania obvineného o vznesení obvinenia a jeho dôvodov ide nad rámec štandardov stanovených smernicou 2012/13/EÚ ako aj štandar-

³¹ Pozri napr. bod 59 rozsudku ESLP *Mattoccia v. Taliansko* z 25. 7. 2000 alebo body 33. a 42. rozsudku ESLP *Penev v. Bulharsko* z 07. 1. 2010.

³² K tomu pozri rozhodnutie komisie o prípustnosti sťažnosti z 9. 5. 1977 vo veci X. V. *Belgicko* alebo správu komisie z 5. 5. 1983 vo veci *Collozza a Rubinat v. Taliansko*.

³³ Smernica 2012/13/EÚ a ňou stanovené ciele boli inkorporované do slovenského trestného konania zákonom č. 174/2015 Z. z. s účinnosťou od 1. 9. 2015. Práva zaručené právom Európskej únie (aj tie uvedené v čl. 6 smernice 2012/13/EÚ) boli teda inkorporované do slovenského právneho poriadku novelou Trestného poriadku – zákon č. 174/2015 Z. z., prípadne už boli súčasťou Trestného poriadku pred touto novelou.

³⁴ Podľa čl. 6 ods. 3 smernice „členské štáty zabezpečia, aby sa najneskôr pri podaní obžaloby súdu poskytli podrobné informácie o obvinení vrátane povahy a právnej kvalifikácie predmetného trestného činu, ako aj povahy predpokladanej účasti obvinenej osoby na spáchaní tohto činu“.

dov bežných v trestných konaniach iných krajín z blízkeho právneho prostredia. Uvedené tvrdenie sa budeme snažiť zdokumentovať na komparácii právnych úprav vznesenia obvinenia v trestnom konaní a potreby jeho zdôvodnenia, respektíve porovnaní ponímania okamihu, odkedy je osoba považovaná v trestnom konaní za obvineného, v úpravách trestného konania v Českej republike, Nemecku, Rakúsku a Poľskej republike.

4. Česká úprava stíhania konkrétnej osoby

V Českej republike (ďalej aj ako „ČR“) sa vývoj inštitútu vznesenia obvinenia po osamostatnení spočiatku uberal pomerne obdobným smerom ako v Slovenskej republike. Rovnako ako v SR bola v ČR prevzatá úprava a trestné konanie bolo naďalej upravené Trestným poriadkom z roku 1961 – zákonom č. 141/1961 Sb. (ďalej aj ako „Trestní řád“ alebo „tr. ř.“). Po osamostatnení došlo, ešte skôr ako v SR, v rámci trestného konania k zrušeniu tzv. trestného stíhania vo veci, a to novelou tr. ř. vykonanou zákonom č. 292/1993 Sb. Po tejto zmene sa trestné stíhanie začínalo v českom trestnom konaní postupom podľa § 160 ods. 1 tr. ř., a to voči konkrétnej osobe. Tr. ř. konkrétne ustanovoval, že sa trestné stíhanie začínalo oznámením (sdelením) obvinenému, že je stíhaný ako obvinený, o čom sa vyhotovil záznam. Toto oznámenie sa muselo urobiť najneskôr pri prvom výsluchu obvineného. Podľa § 160 ods. 1 tr. ř. záznam musel obsahovať *„popis skutku tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a důvody, pro něž je obviněný stíhán.“* Opis takéhoto záznamu musel následne vyšetrovateľ doručiť obvinenému a do 48 hodín zaslať štátnemu zástupcovi a obhajcovi.

Novelou tr. ř. vykonanou zákonom č. 265/2001 Sb. bolo začatie trestného stíhania opätovne prekoncipované, a to do súčasnej podoby. Podľa § 160 ods. 1 tr. ř. po vykonaní tejto novely sa trestné stíhanie začína na podklade výsledkov preverovania podľa § 158 tr. ř., ak tieto nasvedčujú tomu, že bol spáchaný trestný čin a je dostatočne odôvodnený záver, že ho spáchala určitá osoba. V takomto prípade vydá policajný orgán (alebo iný vyšetrovací orgán uvedený v § 161 tr. ř.) uznesenie o začatí trestného stíhania, na podklade ktorého sa podozrivá osoba stáva obvinenou.³⁵ Samotný výrok uznesenia o začatí trestného stíhania musí obsahovať podľa § 160 ods. 1 tr. ř. *„popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován; obviněný musí být v usnesení o zahájení trestního stíhání označen stejnými údaji, jaké musí být uvedeny o osobě obžalovaného v rozsudku (§ 120 odst. 2).“* Zároveň v odôvodnení uznesenia musia byť presne označené *„skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.“* Proti takémuto uzneseniu je prípustná sťažnosť podľa § 160 ods. 7 tr. ř. Na rozdiel od slovenského trestného konania, v rámci českého trestného konania neexistuje fáza tzv. trestného stíhania vo veci.³⁶ Samotné začatie

³⁵ Pozri § 32 tr. ř.

³⁶ Podľa § 12 ods. 10 tr. ř. sa trestným konaním (trestným řízením) *„rozumí řízení podle tohoto zákona a zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, trestním stíháním pak úsek řízení od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozsudku, případně jiného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení ve věci samé a přípravným řízením úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovateľných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujících přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvedčujících tomu, že byl spáchan trestný čin, a vyšetrování.“*

trestného stíhania podľa § 160 ods. 1 českého tr. ř. *de facto* zodpovedá inštitútu vznesenia obvinenia podľa § 206 slovenského tr. por. Oba inštitúty majú formu uznesenia a podobné obsahové náležitosti, vrátane obligatórneho obsahového požiadavku na odôvodnenie takéhoto rozhodnutia. Aj samotné požiadavky vo vzťahu k obsahu odôvodnenia uznesenia o vznesení obvinenia, respektíve v prípade ČR o začatí trestného stíhania sú podobné, takmer identické.³⁷

Odôvodnenie, respektíve dôvodnosť trestného stíhania je argumentačne v rámci právneho konania ako súčasť odôvodnenia³⁸ v českom trestnom konaní riešená ešte aj v osobitnom rozhodnutí (*sui generis*) – obžalobe. Podľa § 177 tr. ř. obžaloba musí okrem žalobného návrhu s popisom skutku a jeho právnou kvalifikáciou [písm. c)] obsahovať podľa písm. e) aj „*odůvodnění žalovaného skutku s uvedením důkazů, o které se toto odůvodnění opírá, a seznam důkazů, jejichž provedení se v hlavním líčení navrhuje, jakož i právní úvahy, kterými se státní zástupce řídil při posuzování skutečností podle příslušných ustanovení zákona*“. Ako bude uvedené ďalej, takmer všetky náležitosti obžaloby má aj podobný inštitút – návrh na potrestanie (§ 179c ods. 2 písm. a) tr. ř.), ktorý sa uplatňuje namiesto obžaloby v prípade vykonávania zkráteného prípravného řízení, avšak v zmysle § 179d ods. 1 tr. ř. neobsahuje odôvodnenie.

V prípade, ak sa vo veci koná vyšetrovanie, je teda úprava českého trestného konania z hľadiska odôvodňovania trestného stíhania konkrétnej osoby (uznesenie o začatí trestného stíhania, obžaloba) veľmi podobná so slovenskou úpravou (uznesenie o vznesení obvinenia, obžaloba).

Čo však odlišuje českú úpravu od slovenskej, je úprava zdôvodnenia (respektíve odôvodnenia) stíhania konkrétnej osoby v prípade *zkráteného přípravného řízení* (ďalej aj „ZPR“). ZPR sa vykonáva podľa § 179a ods. 1 tr. ř. o trestných činoch, o ktorých koná v prvom stupni okresný súd a pre ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestu odňatia slobody neprevyšujúcou päť rokov, za predpokladu, že podozrivý bol prichytený pri čine alebo bezprostredne po ňom, alebo v priebehu preverovania trestného oznámenia (alebo iného podnetu) boli zistené skutočnosti inak odôvodňujúce začatie trestného stíhania, a je možné očakávať, že podozrivého bude možné postaviť pred súd do dvoch týždňov, odkedy mu bolo oznámené podozrenie postupom podľa § 179b ods. 3 tr. ř. Z hľadiska vymedzenia ZPR vecne zodpovedá úprave slovenského inštitútu skráteneho vyšetrovania podľa § 202–204 tr. por. Na rozdiel od slovenskej úpravy sa v prípade ZPR nezačína trestné stíhanie, respektíve nevznáša obvinenie a účinky začatia trestného stíhania (vznesenia obvinenia) má až doručenie návrhu na schválenie dohody o vine a treste súdu (§ 179b ods. 5 tr. ř.) alebo doručenie návrhu na potrestanie súdu podľa 314b ods. 1 tr. ř.^{39, 40} V prípade ZPR má podľa § 179b ods. 2 tr. ř. podozrivý rovnaké práva ako obvinený (§ 33 ods. 1, 2 tr. ř.). Podľa § 179b ods. 3 tr. ř. „*podezřelého ze spáchání trestného činu je třeba vyslechnout a nejpozději na počátku výslechu mu sdělit, ze spáchání*

³⁷ Porovnaj znenie § 206 ods. 3 tr. por. v spojení s § 176 ods. 2 tr. por. so znením § 160 ods. 1 tr. ř. v spojení s § 134 ods. 2 tr. ř.

³⁸ Teraz ponechávame stranou odôvodňovanie návrhov a rozhodnutí týkajúcich sa väzby.

³⁹ V prípade, že postupuje štátny zástupca podľa § 179c ods. 3 tr. ř., § 179e posledná veta tr. ř., § 179f ods. 2 písm. b) a c) tr. ř., vo veci sa následne začína trestné stíhanie podľa § 160 ods. 1 tr. ř.

⁴⁰ Vo svojej podstate ide do určitej miery o „renesanciu“ úpravy objasňovania prečinov, ktorá bola zavedená do Trestného poriadku z roku 1961 zákonom č. 149/1969 Zb., a bola zrušená až zákonom č. 178/1990 Zb. s účinnosťou od 1. 7. 1990, tak ako bola opísaná v predchádzajúcich častiach príspevku.

jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. O tomto úkonu orgán konající zkrácené přípravné řízení učiní záznam do protokolu. Opis záznamu doručí podezřelému a jeho obhájci; policejní orgán zašle opis záznamu do 48 hodin též státnímu zástupci.“ Čiže v rámci tejto formy českého prípravného konania sa podozrivý informuje iba o tom, z akého skutku je podozrivý a jeho právnej kvalifikácii, bez potreby zdôvodňovania na podklade akých dôkazov a úvah policajný orgán dospel k podozreniu a jeho dôvodnosti. Odôvodnenie navyše neobsahuje ani samotný návrh na potrestanie (čo vyplýva z § 179d ods. 1 tr. ř.) alebo ani návrh na schválenie dohody o vine a treste podľa § 179b ods. 5 tr. ř. v spojení s § 175a tr. ř. Na druhej strane musí byť podozrivý oboznámený o tom, z akého skutku je podozrivý vrátane jeho právnej kvalifikácie. Navyše o výsledku ZPR podľa § 179c ods. 1 tr. ř. spíše policajný orgán stručnú správu o jeho výsledku,⁴¹ v ktorej uvedie, za aký trestný čin sa považuje skutok, pre ktorý bolo podozrivému oznámené, že je z neho podozrivý, a aké dôkazy, ktoré je možné vykonať pred súdom, podozrenie odôvodňujú. K tejto správe policajný orgán pripojí všetky písomnosti a veci zabezpečené v priebehu zkráceného prípravného řízení. Štátny zástupca k návrhu na potrestanie priloží všetky písomnosti a ďalšie prílohy, ktoré majú význam pro súdne konanie a rozhodnutie (§ 179d ods. 2 tr. ř.). O tomto návrhu v súdnom konaní následne rozhoduje samosudca,⁴² ktorý za splnenia tr. ř. ustanovených podmienok môže vydať aj trestný rozkaz (*trestní příkaz*) podľa § 314e ods. 1 tr. ř. Tento obdobne ako návrh na potrestanie neobsahuje odôvodnenie.⁴³ V konečnom dôsledku v prípade vykonania ZPR, podania návrhu na potrestanie zo strany štátneho zástupcu a vydania trestného rozkazu zo strany samosudcu nemusí podozrivý (obvinený) byť v českom trestnom konaní oboznámený formou osobitného odôvodnenia rozhodnutia s tým, aké dôvody a úvahy viedli orgány činné v trestnom konaní k jeho stíhaniu a čo viedlo samosudcu k jeho odsúdeniu.

Slovenská úprava (pri porovnaní s úpravou ZPR) naopak nerozlišuje, čo sa týka obligatórnych náležitosti uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 tr. por., z hľadiska toho, či sa vo veci koná vyšetrovanie alebo skrátané vyšetrovanie. V oboch formách slovenského prípravného konania je vyžadované pri stíhaní konkrétnej osoby vydanie uznesenia s odôvodnením a uvedením dôvodnosti trestného stíhania. Skrátané vyšetrovanie z tohto pohľadu nepredstavuje zjednodušený postup v trestnom konaní. Slovenská úprava skrátaného vyšetrovania a česká úprava zkráceného přípravního řízení sú si naopak podobné v tom, že v oboch prípadoch nie je potrebné odôvodniť obžalobu v prípade jej podania prokurátorom (štátnym zástupcom)⁴⁴ a vec rovnako prejednáva samosudca, ktorý môže vydať trestný rozkaz, ktorý rovnako nemusí obsahovať odôvodnenie.⁴⁵ V slovenskom trestnom konaní sa teda osoba aspoň v uznesení o vznesení obvinenia podľa § 206, v jeho odôvodnení, dozvie, na základe akých dôkazov, ich hodnotenia a úvah dospeli orgány činné v trestnom konaní k podozreniu a dôvodnosti jej stíhania. Uvedené odôvodnenie však v konečnom dôsledku nezohľadňuje následný priebeh trestného konania, vychádza len zo stavu pred vznesením obvinenia a nemá ako zohľadniť prípadne obhajobné tvrdenia stíhanej osoby.

⁴¹ Ak nebolo rozhodnuté po skončení ZPR o odložení veci z dôvodu uvedeného v § 159a ods. 1 až 3 alebo 5 tr. ř.

⁴² Toto konanie je ako zvláštny spôsob konania upravené v piatom diele dvanástej hlavy tretej časti tr. ř.

⁴³ Pozri § 314f tr. ř.

⁴⁴ Porovnaj § 235 písm. d) tr. por. a *contrario* a § 179d ods. 1 tr. ř.

⁴⁵ Porovnaj § 354 ods. 1 tr. por. a § 314f tr. ř.

5. Nemecká úprava stíhania konkrétnej osoby

Nemecké trestné konanie je upravené primárne prostredníctvom Strafprozeßordnung (ďalej „StPO“),⁴⁶ ktorý bol pôvodne prijatý ešte 1. februára 1877, kde pôvodné znenie nadobudlo účinnosť 1. októbra 1879. V dôsledku rozdelenia Nemecka po druhej svetovej vojne a snahy o odstránenie zvráteností spôsobených obdobím fašizmu došlo k vyhláseniu nového znenia StPO na základe čl. 9 tzv. zjednocujúceho zákona (*Vereinheitlichungsgesetz*) z 12. 9. 1950 s účinnosťou od 1. 10. 1950.⁴⁷ StPO bol vyhlásený v novom znení ako príloha č. 3 predmetného zákona. Samozrejme aj po tejto recepcii podliehal StPO zmenám, pričom z hľadiska prípravného konania boli významné zmeny vykonané v roku 1975 v rámci reformy StPO.⁴⁸ Jedným z hlavných cieľov reformy trestného konania bolo vykonanie zmien v prípravnom konaní a opatrenia na zefektívnenie a zrýchlenie trestného konania. Reforma bola vykonaná prostredníctvom 1. StVRG [*Erstes Gesetz zur Reform des Strafverfahrensrechts vom 9. 12. 1974* (BGBl. I S. 3393) – prvý zákon reforme trestného práva procesného] a jeho doplnkového zákona, ktoré nadobudli účinnosť začiatkom roka 1975, ako aj cez úvodný zákon k StPO, ktorý nadobudol účinnosť v tom istom čase, pričom tieto predpisy spolu zmenili trestné právo procesné cez 170 vecne zmenených, 71 novozavedených a 63 zrušených paragrafov StPO a GVG,⁴⁹ a to v rozsahu, aký nebol nikdy predtým ani potom dosiahnutý. Z hľadiska zrýchlenia a efektívnosti prípravného konania boli významnými zmenami najmä zrušenie predbežného súdneho vyšetrovania a tým aj inštitútu vyšetrojúceho sudcu (*Untersuchungsrichter*), čo bolo spojené s rozšírením kompetencií prokuratúry (štátneho zastupiteľstva) v prípravnom konaní. Ďalšie zmeny trestného konania s ohľadom na zrýchlenie a efektívnosť sa týkali napr. Úpravy vylúčenia obhajcu, určenie maximálneho počtu obhajcov⁵⁰ a zákazu viacnásobnej obhajoby.⁵¹

Nemecké trestné konanie je z hľadiska StPO (v prípade štandardného priebehu) rozdelené na štyri základné časti, a to na prípravné konanie (*Ermittlungsverfahren* – §§ 158–177 StPO), predbežné konanie (*Zwischenverfahren* – §§ 199–211 StPO) a hlavné konanie s hlavným pojednávaním (*Hauptverfahren mit Hauptverhandlung* – §§ 213–295 StPO) a vykonávacie konanie (*Vollstreckungsverfahren*).⁵²

Prvou fázou nemeckého trestného konania podľa StPO je teda prípravné konanie, ktoré podľa § 158 ods. 1 StPO začína podaním trestného oznámenia (*Anzeige einer Straftat*)

⁴⁶ Strafprozeßordnung v znení vyhlásenom 7. apríla 1987 (BGBl. I S. 1074, 1319), naposledy zmenený čl. 2 zákona z 25. 3. 2022 (BGBl. I S. 571).

⁴⁷ Gesetz zur Wiederherstellung der Rechtseinheit auf dem Gebiete der Gerichtsverfassung, der bürgerlichen Rechtspflege, des Strafverfahrens und des Kostenrechts vom 12. 9. 1950 (Bundesgesetzblatt Jahrgang 1950 Nr. 40, ausgegeben am 20. 09. 1950, Seite 455) – zákon o obnovení právnej jednoty v oblasti pôsobnosti súdov, civilného súdnictva, trestného konania a zákona o trovách konania.

⁴⁸ K vývoju StPO pozri RIEB, P. Entwicklungstendenzen in der deutschen Strafprozessgesetzgebung seit 1950. *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik* [online]. 2009, Jhrg. 4, Nr. 10, s. 466–483 [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: https://www.zis-online.com/dat/artikel/2009_10_357.pdf.

⁴⁹ Gerichtsverfassungsgesetz z 9. 5. 1975 (BGBl. I S. 1077) – zákona o súdnictve.

⁵⁰ Podľa § 137 ods. 1 StPO môže mať obvinený v trestnom konaní zvolených maximálne troch obhajcov.

⁵¹ Pozri RIEB, P. Entwicklungstendenzen in der deutschen Strafprozessgesetzgebung seit 1950. *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik* [online]. 2009, Jhrg. 4, Nr. 10, s. 470 [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: https://www.zis-online.com/dat/artikel/2009_10_357.pdf.

⁵² K tomu pozri HEINZ, W. *Das deutsche Strafverfahren Rechtliche Grundlagen, rechtstatsächliche Befunde, historische Entwicklung und aktuelle Tendenzen* [online]. Konstanz: Universität Konstanz, 2004, s. 3–4 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.uni-konstanz.de/rtf/kis/Heinz-Strafverfahren-2004.pdf>.

alebo návrhu na trestné stíhanie (*Strafantrag*), prípadne z úradnej povinnosti.⁵³ Trestné oznámenie sa podáva ústne alebo písomne štátnemu zástupcovi alebo úradom a úradníkom policajnej služby (*Behörden und Beamten des Polizeidienstes*) alebo okresnému súdu (*Amtsgericht*). Po začatí konania podľa § 158 StPO alebo z úradnej povinnosti musí štátny zástupca preveriť skutkový stav s cieľom rozhodnúť, či má podať (vzniesť) verejnú obžalobu (*öffentliche Klage*, respektíve *Anklage*).⁵⁴

StPO formálne rozoznáva v rámci priebehu celého trestného konania tri procesné postavenia osoby, voči ktorej sa vedie alebo smeruje trestné konanie, a to konkrétne:

- a) materiálne obvinený (*Beschuldigte*),⁵⁵ ktorým je osoba, voči ktorej je vedené vyšetrovanie (trestné konanie),⁵⁶ respektíve smeruje trestné oznámenie až do podania (vznesenia) obžaloby zo strany štátneho zástupcu,
- b) formálne obvinený (*Angeschuldigte*), ktorým je materiálne obvinený, voči ktorému bola podaná obžaloba štátnym zástupcom, ale nebolo ešte začaté hlavné konanie,⁵⁷
- c) obžalovaný (*Angeklagte*), ktorým je obvinený, voči ktorému bolo začaté hlavné konanie.⁵⁸

V rámci úpravy samotného prípravného konania podľa StPO teda neexistuje formálne oznámenie, respektíve rozhodnutie o tom, že by konkrétna osoba bola trestne stíhaná ako obvinený. Skutočnosť, že je osoba materiálne obvinená z nejakého trestného činu, teda že sa voči nej vedie trestné konanie, sa táto osoba dozvedá zvyčajne pri svojom výsluchu, kedy sa jej musí ozrejmiť, z čoho je podozrivá a čo jej hrozí. Mala by byť informovaná o podstate trestného činu, z ktorého je podozrivá, a aká právna kvalifikácia prichádza do úvahy.⁵⁹ Zároveň musí byť poučená o svojich procesných právach. Materiálne obvinený musí byť pritom vypočutý policajtom najneskôr pred skončením vyšetrovania. V jednoduchých veciach však stačí len jeho písomne vyjadrenie v zmysle § 163a ods. 1 StPO. Rozsah

⁵³ Paragraf 160 ods. 1 StPO. Z úradnej povinnosti musí prokurátor začať konanie len čo sa o podozrení z trestného činu dozvie inak.

⁵⁴ Paragraf 160 ods. 1 StPO. Ide o verejnú obžalobu (ďalej len v texte „obžaloba“) preto, lebo nemecké trestné konanie pozná vo vzťahu k vymedzeným trestným činom aj možnosť podania súkromnej obžaloby (*Privatklage*), ktorá je upravená v § 374–394 StPO.

⁵⁵ Slovenské preklady nemeckých termínov používaných StPO *Beschuldigte*, *Angeschuldigte*, *Angeklagte* nie sú jednoznačné. Vychádzajúc z práce Olgy Wrede (WREDE, O. Legal Text in Terms of Didactics in Specialized Translation [Právny text z pohľadu didaktiky odborného prekladu]. *XLinguae*. 2016, Vol. 9, No. 1, s. 70. DOI: 10.18335/XL.2016.09.01.59-82) by označeniu *Beschuldigte* malo zodpovedať označenie podozrivý, *Angeschuldigte* označenie obvinený a *Angeklagte* označenie obžalovaný. Treba však poznamenať, že v právnických odborných prácach je *Beschuldigte* prekladané ako obvinený a nie podozrivý – pozri terminológiu použitu napríklad v prácach: SVATOŠ, R. Postavení německé policie a české policie v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2013, roč. 12, č. 9, s. 204; HARKABUSOVÁ, D. Črty kontradiktornosti přípravného konania vo vybraných európskych krajinách. *Bulletin slovenskej advokácie*. 2013, roč. 19, č. 7–8, s. 30. Z hľadiska práv osoby označovanej *Beschuldigte* v StPO, tak jej práva a postavenie sa približujú právam a úprave obvineného v slovenskom (českom) trestnom konaní, aj s ohľadom na to, že takáto osoba podľa StPO môže byť vzatá do väzby. Preto sme sa rozhodli používať označenie materiálne obvinený pre *Beschuldigte* a formálne obvinený pre *Angeschuldigte*, aby sme odlišili, že v prípade *Beschuldigte* ide o osobu, ktorú považuje polícia alebo štátny zástupca a vedie voči nej konanie ako voči obvinenému, aj keď ho o tejto skutočnosti formálne neinformuje.

⁵⁶ Pozri SVATOŠ, R. Postavení německé policie a české policie v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2013, roč. 12, č. 9, s. 204.

⁵⁷ Paragraf 157 StPO.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ Pozri § 136 ods. 1 a § 163a ods. 4 StPO.

oboznámenia o tom, čo bolo materiálne obvinenému uvedené policajtom k podozreniu, musí byť zachytený v zápisnici o úkone podľa § 168b odst. 2 a ods. 3 StPO. Ďalšia možnosť je, že sa o obsahu podozrenia dozvie materiálne obvinený na základe doručenia príkazu na zatknutie podľa § 114a StPO v spojení s § 114 StPO. O tom, že osoba je materiálne obvinená, sa táto však ani nemusí dozvedieť, ak bolo vyšetrovanie ukončené bez potreby jej výsluchu v zmysle § 170 ods. 2 StPO druhá veta *a contrario*.

Formálnemu vznieseniu obvinenia v našom ponímaní (českého a slovenského trestného konania) zodpovedá v nemeckom trestnom konaní podanie obžaloby, ktorú prokurátor podáva na príslušný súd. Podľa § 170 ods. 1 StPO, ak vykonané prípravné konanie (vyšetrovanie) poskytuje dostatočné dôvody na podanie obžaloby, štátny zástupca podá na príslušnom súde obžalobu (*Anklageschrift*), inak konanie zastaví.⁶⁰

Vychádzajúc z § 200 ods. 1 StPO obžaloba obsahuje, okrem iného, označenie obvineného (*Angeschuldigte*), trestný čin, z ktorého je obvinený, čas a miesto jeho spáchania, zákonné znaky trestného činu a príslušné trestné ustanovenia (obžalobná výroková veta – *Anklagesatz*). V obžalobnom návrhu sa ďalej uvedú aj dôkazy, súd, pred ktorým sa má konať hlavné pojednávanie, a obhajca. Podľa § 200 ods. 2 StPO sa v obžalobnom návrhu uvedú aj podstatné zistenia (výsledky) vyšetrovania. Od toho možno upustiť, ak sa obžaloba podáva samosudcovi (*Strafrichter*).⁶¹ Z uvedených ustanovení vyplýva, že odôvodnenie obžaloby má obsahovať len podstatné výsledky vyšetrovania (prípravného konania), teda nároky na jej odôvodnenie sú nižšie, ako sú formálne vyžadované v slovenskom a českom trestnom konaní. Obdobne ako v slovenskom trestnom konaní, tak aj podľa StPO samotná obžaloba nemusí obsahovať odôvodnenie, a to vtedy, ak sa vec predkladá samosudcovi. Postupuje sa tak v prípadoch, ak ide o trestné činy menšej spoločenskej závažnosti (hroziaci trest odňatia slobody do 2 rokov). Ide *de facto* ešte o menej závažné konania (trestné činy) ako v prípadoch prečinov, u ktorých sa v slovenskom trestnom konaní vykonáva skrátené vyšetrovanie a obžaloba sa rovnako neodôvodňuje.

Ak by prokuratúra rozhodla o zastavení konania a nepodaní obžaloby, môže sa žiadateľ alebo poškodený domáhať na súde po podaní sťažnosti voči tomuto rozhodnutiu jeho preskúmania súdom postupom upraveným v § 172 až 177 StPO. Podľa § 175 StPO, ak súd po vypočutí materiálne obvineného (*Beschuldigte*) považuje návrh za opodstatnený, rozhodne o podaní obžaloby. Za vykonanie tohto rozhodnutia zodpovedá následne prokuratúra.

Po podaní obžaloby sa vec dostáva do fázy predbežného konania na súde. Podľa § 203 StPO súd rozhodne o začatí hlavného konania (*Hauptverfahren*), ak sa podľa výsledkov prípravného konania obvinený (*Angeschuldigte*) javí ako dostatočne podozrivý zo spáchania trestného činu.

Obvineného je však možné v nemeckom trestnom konaní postaviť pred súd aj bez podania obžaloby, a to v prípade tzv. zrýchleného konania (*Beschleunigtes Verfahren*) podľa § 417 StPO. Návrh na takéto konanie podáva prokurátor súdu ústne alebo písomne, ak je vec vhodná na okamžité prejednanie z dôvodu jej nenáročnosti alebo jasných dôkazov.⁶²

⁶⁰ Paragraf 170 ods. 2 StPO.

⁶¹ Paragraf § 25 Gerichtsverfassungsgesetz z 9. 5. 1975 (BGBl. I S. 1077) – GVG je samosudca Okresného súdu (*Amtsgerichte*) príslušný na rozhodovanie o trestných činoch označovaných ako previnenia (*Vergehen*) ak sú stíhané na základe súkromnej žaloby alebo ak nemožno očakávať vyšší trest ako odňatie slobody na dva roky.

⁶² Paragraf 417 StPO.

V prípade podania takéhoto návrhu (ak súd postupom podľa § 419 StPO tento návrh nezamietol) sa hlavné pojednávanie uskutoční okamžite alebo v krátkej dobe bez toho, aby bolo potrebné rozhodnúť o začatí hlavného pojednávania. Od doručenia žiadosti súdu do začatia hlavného pojednávania nesmie uplynúť viac ako šesť týždňov.⁶³ Podľa § 418 ods. 3 StPO sa v tomto prípade podanie obžaloby nevyžaduje. Ak sa obžaloba nepodá, obžaloba sa podá ústne na začiatku hlavného pojednávania a jej podstatný obsah sa uvedie v zápisnici z pojednávania. V prípade, že sa materiálne obvinený nedostaví na hlavné pojednávanie alebo na súd, obvinenie sa mu uvedie v predvolaní.

Ďalšiu možnosť postupu v nemeckom trestnom konaní nahrádzajúcu obžalobu, v prípade ak ide o previnenia (*Vergehen*), predstavuje možnosť prokurátora podať súdu (samosudcovi) návrh na vydanie trestného rozkazu s návrhom konkrétneho trestu, a to postupom podľa § 407 StPO. V takomto prípade samosudca môže vydať trestný rozkaz bez vykonania hlavného pojednávania, ktorý v prípade, že sa stane právoplatným, má účinky právoplatného odsudzujúceho rozsudku.⁶⁴ Podanie návrhu na vydanie trestného rozkazu má účinky podania obžaloby.⁶⁵ Samosudca nemusí vyhovieť návrhu prokurátora na vydanie trestného rozkazu.⁶⁶ Samotný návrh na jeho vydanie a ani trestný rozkaz neobsahujú odôvodnenie. Trestný rozkaz podľa § 409 StPO obsahuje (popri označení obvineného, skutku a jeho kvalifikácie, uloženého trestu a poučenia) z hľadiska jeho odôvodnenia len prehľad dôkazov, a nie odôvodnenie.

Z hľadiska porovnania môžeme konštatovať, že rovnako ako v českom trestnom konaní môže aj v nemeckom trestnom konaní dôjsť k tomu, že osoba je odstíhaná a odsúdená bez toho, aby nejaké rozhodnutie počas priebehu trestného konania obsahovalo formalizované odôvodnenie rozhodnutia zo strany orgánov aplikácie práva (policajt, prokurátor, súd). Uvedené sa týka najmä prípadov menej závažnej kriminality (prečinov – *Vergehen*). Na rozdiel od slovenskej alebo českej úpravy, nemecké trestné konanie je v jeho predsúdnej časti menej formalizované aj v prípade závažnejšej trestnej činnosti a nevyžaduje formálny akt, ktorým by bolo oznámené osobe, že je stíhaná pre konkrétny trestný čin. Toto sa deje až v momente podania obžaloby.

6. Rakúska úprava stíhania konkrétnej osoby

Rakúske trestné konanie je upravené v rámci Strafprozeßordnung 1975 (ďalej len „StPO 1975“).⁶⁷ Obdobne ako nemecké trestné konanie, tak aj rakúske trestné konanie je založené na koncepte materiálne obvinenej osoby. Ide teda o rozdielny koncept ako u slovenského a čiastočne aj českého trestného konania, ktoré vyžadujú formálne konštatovanie (potvrdenie), že konkrétne osoba je stíhaná v trestnom konaní a má postavenie obvineného.

Podľa StPO 1975 sa trestné konanie začína len čo kriminálna polícia alebo prokuratúra postupom podľa ustanovení druhej časti StPO 1975 (prípravné konanie) zistí existenciu

⁶³ Paragraf 418 ods. 1 StPO.

⁶⁴ Pozri § 410 ods. 3 StPO.

⁶⁵ Paragraf 407 ods. 1 posledná veta StPO.

⁶⁶ Pozri § 408 ods. 2 a ods. 3 StPO.

⁶⁷ Strafprozeßordnung 1975 (StPO), StF: BGBl. Nr. 631/1975 (WV).

prvotného podozrenia.⁶⁸ Prípravné konanie (*Ermittlungsverfahren*) sa vedie proti neznámemu páchatelovi alebo podozrivej osobe, pokiaľ nie je osoba na základe konkrétnych skutočností konkrétne podozrivá zo spáchania trestného činu (§ 48 ods. 1 bod 2 StPO 1975), potom sa vedie prípravné konanie proti tejto osobe ako obvinenému.⁶⁹ Podľa § 91 ods. 1 StPO 1975 prípravné konanie slúži na objasnenie skutkového stavu veci a podozrenia zo spáchania trestného činu prostredníctvom vyšetrovania (*Ermittlung*)⁷⁰ v takom rozsahu, aby prokuratúra mohla rozhodnúť o podaní obžaloby, upustení od trestného stíhania (odklone) alebo zastavení konania a v prípade podania obžaloby sa umožnil rýchly priebeh hlavného pojednávania.

V rámci rakúskeho trestného konania sú rozlišované 3 formálne procesné postavenia osoby podozrivej z trestného činu, ktoré sú definované v § 48 StPO 1975. Ide o podozrivého (*Verdächtiger*), obvineného (*Beschuldigter*) a obžalovaného (*Angeklagter*). Podľa § 48 ods. 1 bod 1. StPO 1975 je podozrivým každá osoba, ktorá je vyšetrovaná na základe prvotného podozrenia.

Podozrivý sa v zmysle § 48 ods. 1 bod 2. StPO 1975 stáva obvineným, ako náhle je na základe zistených skutočností konkrétne podozrivý, že spáchal trestný čin, a na účely objasnenia tohto podozrenia sa realizujú dôkazy (*Beweise*) alebo sú nariadené alebo vykonávané vyšetrovacie opatrenia (*Ermittlungsmaßnahmen*) podľa 8. a 9. hlavy druhej časti StPO 1975. Obvineným sa teda osoba stáva vtedy, ak sa proti nej na základe konkrétneho podozrenia vykonajú dôkazy alebo sa nariaďia alebo vykonajú vyšetrovacie opatrenia s cieľom objasniť podozrenie. Musí ísť o konkrétne podozrenie, ktoré vyvoláva cieleňé vyšetrovanie na jeho objasnenie. Iba konkrétny vyšetrovací úkon zameraný priamo proti obvinenému s cieľom objasniť konkrétne podozrenie vedie k tomu, že sa obvinený stane predmetom konania. Ide teda o materiálne definovanie obvineného, ako aj jeho vnímanie, v rámci rakúskeho trestného konania, bez potreby vydávania formálneho úkonu, ktorým by sa obvinenie deklarovalo.

Podľa § 48 ods. 1 bod 2. StPO 1975 sa obžalovaným (*Angeklagter*) následne rozumie každý obvinený, proti ktorému bola podaná obžaloba (*Anklage*).

Sumár základných práv obvineného je definovaný v § 49 StPO 1975, kde podľa § 49 ods. 1 písm. a) StPO 1975 má každý obvinený najmä právo byť informovaný o podstate podozrenia proti jeho osobe a o jeho základných právach v konaní. Toto ustanovenie odkazuje na § 50 StPO 1975. V rakúskom trestnom konaní možno za inštitút do istej miery podobný nášmu formálnemu vzneseniu obvinenia považovať *Rechtsbelehrung* (právne poučenie) podľa § 50 StPO 1975. Tento však nemá formu uznesenia (*Beschluss*), ktorého náležitosti sú upravené v § 86 StPO 1975, ale zachytáva sa v obsahu zápisnice (protokolu), ako bude ďalej uvedené.

Podľa § 50 ods. 1 StPO 1975 každý obvinený má byť kriminálnou políciou alebo prokuratúrou čo najskôr informovaný o tom, že je voči nemu vedené trestné konanie, ako aj o tom,

⁶⁸ Pozri § 1 ods. 3 StPO 1975 podľa ktorého prvotné podozrenie existuje, ak možno na základe určitých podkladov predpokladať, že bol spáchaný trestný čin.

⁶⁹ Pozri § 1 ods. 2 StPO 1975.

⁷⁰ Podľa § 91 ods. 2 StPO 1975 sa vyšetrovaním rozumie akákoľvek činnosť kriminálnej polície, prokuratúry alebo súdu, ktorá slúži na získanie, zaistenie, vyhodnotenie alebo spracovanie informácií s cieľom objasniť podozrenie zo spáchania trestného činu. Vykonáva sa formou ustanovenou StPO 1975, a to buď ako vyťažovanie (*Erkundigung*) alebo ako dokazovanie (*Beweisaufnahme*). Podľa § 91 ods. 2 StPO 1975 však vykonávanie šetrenia na objasnenie existencie prvotného podozrenia nepovažuje za vyšetrovanie.

zo spáchania akého trestného činu je obvinený, a o jeho základných právach v konaní uvedených v § 49 a § 164 ods. 1 StPO 1975.⁷¹ Súčasne podľa § 6 ods. 2 posledná veta StPO 1975 obvinený má právo poznať všetky dôvody podozrenia proti nemu a má plnú možnosť ich vyvrátiť a vysvetliť. Toto právo podľa § 6 ods. 2 StPO 1975 sa však v rakúskom trestnom konaní neodráža v povinnosti prokuratúry alebo polície poskytnúť osobitné odôvodnenie, prečo je osoba považovaná za obvinenú. Uvedené právo je spojené najmä s právom nazerania do spisu podľa § 51 až 53 StPO 1975 a právom na podanie návrhov na dokazovanie podľa § 55 StPO 1975.

StPO 1975 upravuje aj špecifické situácie, kedy stanovuje konkrétnejší okamih, kedy musí byť osobe obvineného poskytnuté poučenie podľa § 50 StPO 1975 – *Rechtsbelehrung*. Ide napríklad o prípad zadržania obvineného, kedy podľa § 171 ods. 4 StPO 1975 sa musí obvinenému ihneď alebo bezprostredne po zadržaní poskytnúť právne poučenie podľa § 50 StPO 1975 (písomne alebo ústne zaznamenané do zápisnice) doplnené aj o ďalšie informácie uvedené v § 171 ods. 4 bod 1. a 2. StPO 1975 (ide o práva spojené so zadržaním, respektíve prípadným vzatím do väzby). Ďalším prípadom je predvolanie na výsluch (*Vernehmung*),⁷² ktoré musí obsahovať predmet konania, a obvinený, ale aj obeť (poškodený) musia byť poučení o svojich základných právach v konaní (§ 50 respektíve § 70 StPO 1975), pokiaľ o nich neboli informovaní skôr.

Vychádzajúc z § 50 ods. 3 StPO 1975 poskytnutie alebo doplnenie poučenia obvinenému ako aj vzdanie sa práva obvineným musí byť písomne alebo písomne zaznamenané v zápisnici (protokole) v súlade s ustanoveniami § 95 a § 96 StPO 1975, ktoré upravujú všeobecné podmienky, kedy a ako sa zápisnica spisuje a jej formálne náležitosti. StPO 1975 však zároveň v § 50 ods. 1 pripúšťa možnosť vynechať poskytnutie takejto informácie, ak osobitné okolnosti prípadu odôvodňujú obavu, že by tým bol ohrozený účel vyšetrovania, najmä preto, že sa má vykonať vyšetrovanie alebo dokazovanie, ktorého úspech predpokladá, že obvinený nemá vedomosť o tom, že sa voči nemu vedie konanie. Uvedené však nič nemení na tom, že osoba je naďalej považovaná za obvinenú, nakoľko rakúske trestné konanie vychádza (ako už bolo uvedené) z materiálneho ponímania obvinenia osoby podozrivej z trestného činu.

Právne poučenie – informácia podľa § 50 StPO 1975 je všeobecné poučenie, ktoré zahŕňa aj práva, ktoré v čase konania nemožno uplatniť. V osobitných situáciách sa dopĺňa osobitným poučením. Poučenie podľa § 50 StPO 1975 sa týka len prípravného konania.

⁷¹ Podľa § 164 ods. 1 StPO 1975 je pred začatím výsluchu potrebné zistiť, či je potrebná pomoc tlmočníka podľa § 56 StPO 1975. Následne sa obvinenému oznámi trestný čin, z ktorého je podozrivý. Potom sa poučí v zmysle § 164 ods. 2 o jeho práve na prítomnosť obhajcu a že má právo vyjadriť sa k veci alebo nevytvárať a vopred sa poradiť s obhajcom, pokiaľ tento kontakt nemožno obmedziť podľa § 59 ods. 2. Obvinený musí byť tiež upozornený na to, že jeho výpoveď môže slúžiť jednak jeho obhajobe, ale môže byť použitá aj ako dôkaz proti nemu.

⁷² Paragraf 153 ods. 2 StPO 1975. Z hľadiska „vypočúvania“ osôb rakúske trestné konanie rozlišuje vyťaženie (*Erkundigung*) podľa § 152 StPO 1975 a výsluch (*Vernehmung*) podľa § 153 StPO 1975. Vyťaženia predstavujú vyžiadanie a prijímanie informácií od osoby, a sú teda akýmiś neformálnym výsluchom, ktorý slúži na objasnenie trestného činu a na prípravu dokazovania. Sú súčasťou konania ako vyšetrovacie opatrenia. Pokiaľ neexistuje konkrétne podozrenie, respondentí sú vypočúvaní len informatívne. Vyťažovanie slúži na objasnenie toho, kto vôbec môže poskytnúť informácie relevantné pre konanie, a podporuje ustálenie konkrétnych podozrení. Obsahy vyťaženia sa zaznamenávajú v podobe úradných záznamov. Takýmto postupom sa nesmú však obchádzať ustanovenia o výsluchoch osôb. Na druhej strane, ak pri vyšetrovaní vznikne konkrétne podozrenie voči určitej osobe, uskutoční sa jej výsluch. Podľa § 151 bod 2 StPO 1975 sú výsluchy výsluchmi osôb po formálnom poučení o ich postavení a ich právach. Slúžia, rovnako ako vyťaženia na objasnenie trestného činu a zabezpečenie dôkazov o ňom. Cieľom výsluchu je získať relevantné informácie, ktoré slúžia ako dôkaz v konaní.

Cieľom tohto právneho ustanovenia je zaručiť, aby sa dotknutá osoba čo najskôr dozvedela o podozrení zo spáchania trestného činu a o súvisiacom trestnom konaní, aby mohla uplatniť svoje práva. Proti poučeniu (*Rechtsbelehrung*) neexistuje možnosť podania opravného prostriedku, má len informatívny charakter. Obvinený je v zmysle definície obvineným už okamihom začatia vykonávania úkonov podľa 8. a 9. hlavy druhej časti StPO 1975 pre podozrenie vo vzťahu k jeho osobe.

V súvislosti s požiadavkami smernice 2012/13/EÚ bol novelizovaný aj StPO 1975 zákonom uverejnenom vo Federálnom vestníku I (BGBl. I) pod číslom 195/2013.⁷³ Zmeny sa týkali z hľadiska práv obvineného a poučenia podľa § 50 StPO 1975 najmä vyrozumienia obvineného o tom, že skutok sám o sebe alebo v spojení s novozistenými skutočnosťami zakladá podozrenie z iného alebo ďalšieho trestného činu, a ďalej aj práva na poskytnutie poučenia v jazyku, ktorému obvinený rozumie, a povinnosti písomne poučenie zaznamenať.

Samotné prípravné konanie (do podania obžaloby alebo rozhodnutia podľa tretej časti StPO 1975) nesmie presiahnuť tri roky v zmysle § 108a ods. 1 StPO 1975. Túto lehotu môže predĺžiť súd na základe žiadosti prokuratúry o dva roky, a to aj opakovane.⁷⁴

Skončenie prípravného konania inak ako posunutím vecí na súd je v StPO 1975 upravené v jeho tretej časti, konkrétne v desiatej a jedenástej hlave. Desiata hlava upravuje v § 190–197 zastavenie, prerušenie a zapokračovanie trestného stíhania. V jedenástej hlave v § 198–209 StPO 1975 sú upravené odklony [*Rücktritt von der Verfolgung (Diversion)*] a podmienky ich uplatnenia. Použitie odklonov je v zmysle § 198 ods. 2 StPO 1975 obmedzené len na trestné činy, za ktoré je možné uložiť trest odňatia slobody najviac na päť rokov, zavinenie obvineného nie je považované za závažné podľa § 32 rakúskeho StGB⁷⁵ a skutkom nebola spôsobená smrť.⁷⁶

V prípade trestného konania, kde je príslušný na konanie samosudca na okresnom súde alebo na krajskom súde, môže prokurátor podať aj návrh (*Antrag*) na vydanie trestného rozkazu (*Strafverfügung*), čím iniciuje začatie osobitného druhu konania – mandátneho konania (*Mandatsverfahren*) podľa § 491 a násl. StPO 1975. Na vydanie trestného rozkazu však musia byť kumulatívne splnené podmienky ustanovené v § 491 ods. 1 StPO 18975, medzi ktorými je okrem iného aj súhlas obvineného s takýmto postupom v podobe súhlasu s rozhodnutím bez vykonania hlavného pojednávania. Tento postup je možný iba u prečinov (*Vergehen*).⁷⁷ Takýto postup je však v prípade rakúskeho trestného konania marginálny a počet takýchto návrhov prokurátora z celkového počtu podaných obžalôb, trestných návrhov, návrhov na vydanie trestného rozkazu a návrhov na umiestnenie sa pohyboval v rokoch 2016 až 2021 od 0,2 % do 0,7 %.⁷⁸

⁷³ BGBl. I Nr. 195/2013 (NR: GP XXIV RV 2402 AB 2457 S. 216. BR: AB 9107 S. 823).

⁷⁴ Pozri § 108a ods. 3 a ods. 4 StPO 1975.

⁷⁵ Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB) StF: BGBl. Nr. 60/1974 (NR: GP XIII RV 30 AB 959 S. 84. BR: S. 326. NR: Einspr. d. BR: 1000 AB 1011 S. 98) – ďalej len „rakúsky StGB“ v príslušnom tvare.

⁷⁶ Prípravné konanie môže ukončiť aj súd na základe návrhu obvineného postupom podľa § 108 StPO 1975, kedy trestné stíhanie uznesením zastaví z dôvodov uvedených v § 108 ods. 1 bod 1 alebo bod 2 StPO 1975, ak bol takýto návrh podaný obvineným v zákonom stanovených lehotách.

⁷⁷ Podľa § 17 rakúskeho StGB sa trestné činy delia na zločiny (*Verbrechen*) a prečiny (*Vergehen*). Kategorizácia vychádza z výšky zákonom stanovenej sankcie za trestný čin. Zločiny sú úmyselné činy, za ktoré možno uložiť trest odňatia slobody na doživotie alebo na viac ako tri roky. Všetky ostatné trestné činy sú prečiny. Prečiny sú teda všetky trestné činy, za ktoré hrozí trest odňatia slobody až na tri roky.

Namiesto obžaloby podľa § 210 StPO 1975 podá prokurátor návrh na umiestnenie osoby (*Antrag auf Unterbringung*) do forenzo-terapeutického centra v zmysle § 434 ods. 1 StPO 1975, ak sú splnené podmienky podľa § 21 ods. 1 rakúskeho StGB. Na návrh na umiestnenie sa primerane vzťahujú ustanovenia o obžalobe (§ 210 až 215 StPO 1975). V prípade podľa § 21 ods. 2 rakúskeho StGB⁷⁹ prokurátor v samotnej obžalobe požiadava o umiestnenie do forenzo-terapeutického centra.

V zmysle § 210 ods. 1 StPO 1975 v prípade skončenia prípravného konania, ak neexistuje dôvod na zastavenie trestného stíhania alebo upustenie od trestného stíhania (odklon) a na základe dostatočne objasnených skutočností, je možné očakávať skoré odsúdenie obvineného, prokuratúra podá obžalobu (*Anklage*) na príslušný súd. StPO 1975 ďalej rozlišuje samotné typy obžalôb podľa príslušnosti súdov. V prípade príslušnosti Krajského súdu konajúceho v senáte s prísediacimi alebo v senáte spolu s porotou podá prokurátor obžalobu (*Anklageschrift*). V prípade príslušnosti krajského súdu vo veciach, kde koná samosudca,⁸⁰ a okresného súdu⁸¹ podá návrh na potrestanie (*Strafantrag*).

Náležitosti obžaloby upravuje § 211 StPO 1975, pričom podľa ods. 2 má obžaloba obsahovať aj návrhy obžaloby na hlavné pojednávanie (najmä dôkazy, ktoré sa majú vykonať na hlavnom pojednávaní), prípadne odôvodnenie príslušnosti súdu. Nakoniec má byť zo strany prokurátora v obžalobe zhrnutý skutkový stav veci a posúdený podľa výsledkov prípravného konania, teda má obsahovať odôvodnenie v podobe, ako je vnímané v slovenskom trestnom konaní. Proti obžalobe môže obžalovaný podľa § 213 ods. 2 StPO 1975 podať sťažnosť (*Einspruch*) do 14 dní od doručenia, a to pre niektorý z dôvodov podľa § 212 StPO 1975.

Čo sa týka návrhu na potrestanie (*Strafantrag*), podľa § 451 ods. 1 StPO 1975 a § 484 StPO 1975 návrh na potrestanie musí obsahovať údaje uvedené v § 211 ods. 1 StPO. V návrhu na potrestanie je potrebné uviesť aj dôkazy, ktoré má prokurátor v úmysle použiť, respektíve ich navrhuje vykonať na hlavnom pojednávaní. Návrh na potrestanie sa doručuje obvinenému, a to v prípade potreby aj spolu s právnym poučením podľa § 50 StPO 1975. Samotný návrh na potrestanie teda neobsahuje odôvodnenie ako také, len zoznam dôkazov, ktorých vykonanie prokurátor žiada, respektíve ich mieni pred súdom použiť.

Teda až v prípade obžaloby rakúske trestné právo (StPO 1975) vyžaduje odôvodnenie obvinenia, respektíve rozhodnutia o tom, že konkrétna osoba je dôvodne podozrivá zo spáchania konkrétneho trestného činu. Obvinený sa teda až okamihom, kedy jeho vec ide pred súd, dozvie, aké dôvody viedli rakúske orgány činné v trestnom konaní k obvineniu osoby. V prípade návrhu na potrestanie sa dozvie o dôkazoch, ktoré navrhuje obžaloba

⁷⁸ Údaje pochádzajú z Bezpečnostných správ o činnosti systému trestného súdnictva Federálneho ministerstva vnútra Rakúska za roky 2015–2021. Pozri Sicherheitsbericht – Bericht über die Tätigkeit der Strafjustiz. In: *Bundesministerium Inneres* [online]. [cit. 2023-07-21]. Dostupné z: <https://www.bmi.gv.at/508/start.aspx>.

⁷⁹ Ide o prípad ak je obava zo spáchania ďalšieho závažného trestného činu aj v prípade, že osoba nebola síce v čase spáchania skutku nepríčetná, ale čin spáchala pod rozhodujúcim vplyvom svojej trvalej alebo dočasnej duševnej poruchy.

⁸⁰ Podľa § 31 ods. 4 StPO 1975 ide o trestné činy, o ktorých nie je príslušný konať okresný súd alebo krajský súd konajúci v senáte s prísediacimi alebo v senáte spolu s porotou. Ide napríklad o trestné činy, pri ktorých hrozí trest odňatia slobody viac ako jeden rok (ale menej ako päť rokov, nakoľko tu by už bol príslušný krajský súd konajúci v senáte).

⁸¹ Okresný súd vždy rozhoduje prostredníctvom samosudcu (§ 30 ods. 2 StPO 1975). Okresný súd je príslušný konať o trestných činoch, za ktoré je možné uložiť len peňažný trest alebo peňažný trest a trest odňatia slobody neprevyšujúci jeden rok alebo len trest odňatia slobody neprevyšujúci jeden rok, a to s výnimkou trestných činov uvedených pod § 30 ods. 1 body 1 až 10 StPO (napr. prečiny nátlaku, nebezpečného vyhrážania, nebezpečného prenasledovania, podnecovania k nenávisti, protištátneho hnutia a iné).

použiť voči obžalovanému, teda z akých prameňov podozrenie voči jeho osobe. Návrh na potrestanie však neobsahuje odôvodnenie v zmysle vyhodnotenia dôkazov a ich analýzy, prípadne právneho posúdenia skutku. Uvedená úprava je blízka nemeckej úprave a je dôsledkom materiálneho ponímania obvinenia, ako aj snahy o neformálne prípravné konanie. Z hľadiska odôvodnenia dôvodnosti trestného stíhania konkrétnej osoby rakúska, ako aj nemecká právna úprava až momentom predloženia veci súdu vyžadujú samostatné odôvodnenie dôvodnosti stíhania konkrétnej osoby. V prípade slovenskej a čiastočne českej a poľskej úpravy je takéto odôvodnenie vyžadované už skôr, a to ešte v procese prípravného konania, pričom je zväčša následne vyžadované ďalšie zdôvodnenie v čase keď sa vec predkladá (obžalobou alebo iným návrhom) súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie. Z tohto pohľadu je slovenské, ako aj české a poľské konanie preformalizované, zbytočne rigidné, keď aj samotná smernica 2012/13/EÚ vyžaduje v čl. 6 ods. 3 podrobnejšie informácie o obvinení a jeho zdôvodnenie až pri podaní obžaloby súdu.

7. Poľská úprava stíhania konkrétnej osoby

Poľské trestné konanie upravuje *Kodeks postępowania karnego*⁸² (ďalej len „KPK“ alebo „poľský Trestný poriadok“), ktorý z hľadiska právnej úpravy označenia a definovania konkrétnej osoby ako stíhanej v trestnom konaní v postavení obvineného je koncepčne podobný českej právnej úprave. Podobnosť je daná najmä rozdielnou úpravou z hľadiska formy prípravného konania (vyšetrovania) odvíjajúcej sa od závažnosti trestných činov, ktoré sú predmetom trestného konania. Z hľadiska prípravného konania má poľská úprava aj prvky typické pre slovenské trestné konanie, a to najmä v súvislosti s existenciou úpravy trestného stíhania (konania), tzv. vo veci (*in rem*).

Poľské trestné konanie sa delí na viaceré procesné štádia. Prvé z nich je prípravné konanie, ktoré má podobu buď vyšetrovania, alebo skráteného vyšetrovania. Začína sa vtedy, keď existuje dôvodné podozrenie, že bol spáchaný trestný čin. Prípravné konanie pozostáva z dvoch fáz: *in rem* (vo veci) a *ad personam* (proti konkrétnej osobe, ak je zistená). Táto fáza sa začína vznesením obvinenia.⁸³

V zmysle čl. 71 § 1 KPK sa za obvineného (*podejrzaný*) považuje osoba, voči ktorej bolo vydané rozhodnutie o vznesení obvinenia (podľa čl. 313 § 1 KPK) alebo ktorej bolo vznesené obvinenie v súvislosti s jej výsluchom ako podozrivej osoby bez vydania takéhoto rozhodnutia (podľa čl. 308 § 3 KPK). Za obžalovaného (*oskarżony*) sa v zmysle čl. 71 § 2 KPK považuje osoba, proti ktorej bola na súd podaná obžaloba, ako aj osoba, vo vzťahu ku ktorej prokurátor podal návrh na odsúdenie bez pojednávania podľa čl. 335 § 1 KPK alebo návrh na podmienčné zastavenie konania. V prípade, ak KPK používa pojem obžalovaný (*oskarżony*) vo všeobecnom zmysle vzťahujú sa podľa čl. 71 § 3 KPK príslušné ustanovenia aj na obvineného (*podejrzaný*).⁸⁴

⁸² Kodeks postępowania karnego, Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Dz. U. 1997 Nr 89 poz. 555, v znení Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, 1855, 2582, 2600, z 2023 r. poz. 289. In: *LexLege* [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <https://lexlege.pl/kodeks-postepowania-karnego/#kpk/dzial-i-przepisy-wstepne/474/>.

⁸³ Pozri OLSZEWSKI, R. Key Procedural Principles of Polish Criminal Proceedings. In: *Jurisprudencja 11/2018. Mind the Gaps. Economical Aspects in the Legal Thinking*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2018, s. 224.

⁸⁴ Podľa čl. 77 KPK obvinený môže mať súčasne najviac troch obhajcov, obdobne ako v prípade nemeckého trestného konania.

Samotné prípravné konanie je upravené v VII. diele KPK v čl. 297 a násl. Prípravné konanie podľa KPK je vykonávané vo forme vyšetrovania (*sledztwo*) alebo vo forme skráteného vyšetrovania (*dochodzenie*). Konkrétne je vyšetrovanie upravené v čl. 303 a násl. VII. dielu, kapitolách 34, 35 a 36 KPK. Skrátené vyšetrovanie je upravené v čl. 325a – 325i v VII. diele, kapitole 36a KPK. V zmysle čl. 325a § 2 KPK sa na skrátené vyšetrovanie používajú ustanovenia o vyšetrovaní, ak KPK neustanovuje inak.

V prípravnom konaní v zmysle čl. 93 § 3 KPK vydáva uznesenia a príkazy prokurátor alebo iný oprávnený orgán a v prípadoch ustanovených zákonom súd. Samotné všeobecné náležitosti uznesenia upravuje čl. 94 KPK, ktorý v § bod 5 ustanovuje, že toto musí obsahovať odôvodnenie, ak zákon neustanovuje inak.

V prípade vedenia vyšetrovania, ak na základe úradných zistení alebo na podklade oznámenia o trestnom čine existuje dôvodné podozrenie, že bol spáchaný trestný čin, vydá sa podľa čl. 303 KPK uznesenie o začatí vyšetrovania, v ktorom sa uvedie skutok, ktorý sa má vyšetrovať a jeho právna kvalifikácia. Samotné uznesenie o začatí vyšetrovania vydáva podľa čl. 305 § 3 KPK prokurátor. Týmto sa začína vyšetrovanie tzv. vo veci (*in rem*). Ak ide o uznesenie o odmietnutí začať vyšetrovanie alebo o zastavení vyšetrovania, toto môže vydať prokurátor alebo polícia, avšak rozhodnutie vydané políciou podlieha schváleniu prokurátorom.

Čo sa týka vznesenia obvinenia konkrétnej osobe, môžu v prípade vyšetrovania nastať dve procesné situácie. Najčastejšou bude postup podľa čl. 313 KPK. Podľa čl. 313 § 1 KPK ak informácie existujúce v čase začatia vyšetrovania alebo získané v jeho priebehu dostatočne odôvodňujú podozrenie, že skutok spáchala konkrétna osoba, vydá sa uznesenie o vznesení obvinenia, ktoré sa bezodkladne oznámi obvinenej osobe, a tá sa vypočuje iba ak oznámenie rozhodnutia alebo výsluch podozrivej osoby nie je možný z dôvodu jej skrývania sa alebo neprítomnosti v krajine. V zmysle čl. 313 § 2 KPK samotné uznesenie o vznesení obvinenia obsahuje iba identifikáciu obvineného, dôkladný popis skutku a jeho právnu kvalifikáciu. Odôvodnenie uznesenia o vznesení obvinenia sa teda obligatórne nevyžaduje. Na druhej strane podľa § 3 KPK môže obvinený až do okamihu, keď mu bol oznámený termín oboznámenia sa s výsledkami vyšetrovania (preštudovania spisu), požiadať o ústne oznámenie dôvodov obvinenia, ako aj o písomné vyhotovenie odôvodnenia, o čom musí byť poučený. Takéto odôvodnenie sa doručí obvinenému a obhajcovi do 14 dní. V odôvodnení je podľa čl. 313 § 4 KPK potrebné uviesť najmä to, na základe akých skutočností a dôkazov bolo obvinenie vznesené. Poľský Trestný poriadok teda obligatórne nevyžaduje v prípade vydania uznesenia o vznesení obvinenia aj jeho odôvodnenie v prípade vyšetrovania. Potreba vyhotovenia odôvodnenia je viazaná na aktivitu (požiadavku) obvineného, respektíve obhajcu.

Aj v prípade, že sa v priebehu vyšetrovania ukáže, že obvinený by mal byť obvinený aj zo skutku, na ktorý sa nevzťahuje predtým vydané uznesenie o vznesení obvinenia, alebo zo skutku v podstatne zmenenej podobe, alebo by mal skutok obvineného byť kvalifikovaný podľa prísnejšieho ustanovenia, je potrebné podľa čl. 314 KPK bezodkladne sa vydať nové uznesenie, ktoré sa oznámi obvinenému, a tento sa k nemu vypočuje. Na potrebu odôvodnenia takéhoto uznesenia sa vyššie popísané ustanovenia čl. 313 § 3 a § 4 použijú primerane.

Druhou procesnou situáciou, ktorá môže nastať pri vznesení obvinenia konkrétnej osobe, je postup predpokladaný čl. 308 § 2 KPK, v zmysle ktorého v naliehavých prípadoch, najmä ak by tým mohlo dôjsť k odstráneniu stôp alebo dôkazov o trestnom čine, možno osobu podozrivú zo spáchania trestného činu vypočuť ako obvinenú popri úkonoch

uvedených v čl. 308 § 1 KPK⁸⁵ ešte pred rozhodnutím o vznesení obvinenia, ak sú na to splnené podmienky. Výsluch osoby (obvineného) sa začína v takom prípade informáciou o samotnom obsahu obvinenia. Ak sa postupuje uvedeným spôsobom vo veciach, kde sa obligatórne vykonáva vyšetrovanie, tak podľa čl. 308 § 3 v spojení s § 4 KPK musí vydať prokurátor uznesenie o vznesení obvinenia najneskôr do 5 dní odo dňa výsluchu, alebo ak sa zistí, že nie sú splnené podmienky na vydanie takéhoto rozhodnutia, konanie sa vo vzťahu k vypočúvanej osobe zastaví.

Samotné vyšetrovanie by malo byť podľa čl. 310 § 1 KPK skončené do troch mesiacov. V odôvodnených prípadoch môže prokurátor alebo jeho nadriadený prokurátor lehotu vyšetrovania predĺžiť, najviac však na jeden rok a v osobitne odôvodnených prípadoch môže nadriadený prokurátor aj na dlhšie obdobie.

Čo sa týka druhej formy vykonávania prípravného konania – skráteného vyšetrovania (*dochodzenie*),⁸⁶ v zmysle čl. 325e § 1 KPK rozhodnutie o začatí skráteného vyšetrovania vydáva orgán, ktorý vedie konanie. Toto rozhodnutie môžu byť súčasťou zápisnice podľa čl. 304a KPK (zápisnica o prijatí ústneho oznámenia o trestnom čine a o výsluchu oznamovateľa) a nevyžaduje odôvodnenie. Na žiadosť strany orgán vykovajúci skrátené vyšetrovanie iba ústne uvedie hlavné dôvody rozhodnutia. Podľa čl. 325e § 2 KPK *a contrario* rozhodnutie o začatí skráteného vyšetrovania prokurátor na rozdiel od vyšetrovania neschvaľuje. Ako už bolo uvedené podľa čl. 325a § 2 KPK sa na skrátené vyšetrovanie použijú ustanovenia o vyšetrovaní, ak KPK neustanovuje inak.

Čo sa týka vznesenia obvinenia konkrétnej osobe, tak v prípade skráteného vyšetrovania nie je podľa § 325g § 1 KPK potrebné (povinnosťou) vypracovať uznesenie o vznesení obvinenia alebo vydať uznesenie o ukončení vyšetrovania, pokiaľ sa obvinený nenachádza vo väzbe. V takom prípade sa podľa čl. 325g § 2 KPK výsluch obvineného začína oznámením obsahu obvinenia, ktoré sa uvedie v zápisnici o výsluchu. Osoba sa považuje za obvineného od okamihu začatia výsluchu. Obvinený musí mať možnosť pripraviť sa na obhajobu, najmä zvolíť alebo nechať si ustanoviť obhajcu. Skrátené vyšetrovanie by sa malo ukončiť do 2 mesiacov. Prokurátor môže túto lehotu predĺžiť na 3 mesiace a v osobitne odôvodnených prípadoch na ďalšie určené obdobie.⁸⁷

Čo sa týka samotného skončenia prípravného konania, podľa čl. 331 § 1 KPK do 14 dní odo dňa ukončenia vyšetrovania alebo odo dňa doručenia návrhu na prejednanie veci (obžaloby) vypracovanej políciou v rámci skráteného vyšetrovania prokurátor vypracuje obžalobu alebo schváli návrh na prejednanie veci vypracovaný políciou v rámci vyšetrovania a predloží ju súdu alebo sám vydá rozhodnutie o zastavení, prerušení alebo doplnení

⁸⁵ Ide o úkony ako obhliadka za účasti znalca, odber biologického materiálu, prehliadke tela vrátane odobratia daktyloskopických odtlačkov a pod.

⁸⁶ Skrátené vyšetrovanie sa podľa čl. 325b § 1 KPK vykonáva v prípadoch, ktoré patria do právomoci okresného súdu, a to konkrétne v prípadoch trestných činov, za ktoré možno uložiť trest odňatia slobody do 5 rokov. V prípade trestných činov proti majetku sa vyšetrovanie vykonáva, ak hodnota predmetu trestného činu alebo spôsobená alebo hrozíaca škoda nepresahuje 200 000 PLN. Skrátené vyšetrovanie sa vykonáva aj v prípade trestných činov použitia nebezpečných predmetov v boji alebo bitke, poškodenia infraštruktúrneho zariadenia a hanobenia mŕtvol, ľudského popola alebo miesta odpočinku zosnulého. Taktiež sa vykonáva v prípade trestných činov krádeže vlámaním, podvodu a neoprávneného používania cudzieho motorového vozidla ak hodnota predmetu trestného činu alebo spôsobená alebo hrozíaca škody nepresahuje 200 000 PLN. 4l. 325b § 2 KPK potom ustanovuje trestné činy, ktoré síce spĺňajú podmienku maximálnej výšky trestu a škody, ale vykonáva sa v ich prípade vyšetrovanie a nie skrátené vyšetrovanie (negatívna enumerácia).

⁸⁷ Pozri čl. 325i § 1 KPK.

vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. V prípade, ak je podozrivý vo väzbe je podľa čl. 331 § 3 KPK táto lehota skrátená na 7 dní.

Vychádzajúc z čl. 332 § 1 KPK obžaloba musí obsahovať identifikáciu obvineného, vymedzenie skutku kladeného za vinu aj s jeho právnou kvalifikáciou a ďalšie tam uvedené údaje. Podľa § 2 sa k obžalobe pripojí aj odôvodnenie, v ktorom sa uvedú skutočnosti a dôkazy, na ktorých sa obžaloba zakladá, a v prípade potreby sa vysvetlí právny základ obžaloby a rozoberú sa okolnosti, na ktoré sa obvinený odvoláva pri svojej obhajobe. Ak sa však vo veci vykonávalo skrátené vyšetrovanie, tak podľa § 3 obžaloba nemusí obsahovať odôvodnenie. Ďalšie fakultatívne náležitosti obžaloby ustanovuje čl. 333 KPK. Ide napríklad o zoznam osôb, ktoré žalobca žiada predvolať, zoznam ďalších dôkazov, ktorých vykonanie na hlavnom pojednávaní prokurátor požaduje, a ďalšie.

Poľské trestné konanie pozná, a KPK upravuje, aj spôsoby skončenia prípravného konania a predloženia vecí súdu bez podania obžaloby (ide o rôzne odklony a osobitné inštitúty). Jedná sa najmä o návrh na odsúdenie bez pojednávania, návrh na vydanie odsudzujúceho rozsudku bez vykonania dokazovania a návrh polície na prejednanie veci.

V zmysle čl. 335 § 1 KPK, ak obvinený prizná svoju vinu a vzhľadom na jeho vysvetlenia nie sú pochybnosti o okolnostiach spáchania trestného činu a o jeho vine a postoj obvineného nasvedčuje tomu, že účel konania bude dosiahnutý, možno od ďalších opatrení v trestnom konaní upustiť. Prokurátor namiesto obžaloby podá súdu návrh na vydanie odsudzujúceho rozsudku na zasadnutí a návrh na uloženie trestu alebo iných opatrení ustanovených za trestný čin, ktorý je predmetom obžaloby, a to aj s prihliadnutím na zákonom chránené záujmy poškodeného (ďalej „návrh na odsúdenie bez pojednávania“). Na takýto návrh sa podľa čl. 335 § 1a KPK primerane vzťahujú ustanovenia o obžalobe uvedené v kapitole 40 KPK s výnimkou čl. 344a KPK. Podľa čl. 335 § 3 KPK návrh na odsúdenie bez pojednávania má obsahovať údaje uvedené v čl. 332 § 1 KPK (identifikácia obvineného, popis skutku, právna kvalifikácia a pod.). Odôvodnenie návrhu na odsúdenie bez pojednávania sa však obmedzuje len na uvedenie dôkazov preukazujúcich, že okolnosti spáchania skutku a vina obvineného sú nepochybné a že účel konania sa dá dosiahnuť bez súdneho konania.

V prípade, ak je obvineného podaná obžaloba z trestného činu, za ktorý možno uložiť trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje 15 rokov, môže takýto obvinený podať podľa čl. 338a KPK ešte pred dorúčením oznámenia o termíne hlavného pojednávania návrh na vydanie odsudzujúceho rozsudku a uloženie konkrétneho trestu alebo opatrenia, prepadnutia veci alebo náhradného opatrenia, a to bez vykonania dôkazov (tzv. návrh na vydanie odsudzujúceho rozsudku bez vykonania dokazovania). Ide o určitú obdobu vyhlásenia obžalovaného podľa § 257 ods. 1 písm. b) alebo c) slovenského Trestného poriadku s účinkami podľa § 257 ods. 8 slovenského Trestného poriadku (nevykonávanie dokazovania v rozsahu vyhlásenia obžalovaného o priznaní sa k spáchaniu skutku).

Špecifikom poľského trestného konania je, že vec môže byť predložená súdu políciou aj priamo, a to v prípade, ak sú splnené podmienky na konanie tzv. zrýchleného konania podľa kapitoly 54a desiateho dielu KPK.⁸⁸ Podľa čl. 517c § 1 KPK sa skrátené vyšetrovanie

⁸⁸ V zmysle čl. 517b § 1 KPK vo veciach, v ktorých sa vedie skrátené vyšetrovanie (*dochodzenie*), možno vec prejednať na súde v zrýchlenom konaní podľa kapitoly 54a desiateho dielu KPK, ak bol páchateľ zadržaný pri páchaní trestného činu alebo bezprostredne po ňom a do 48 hodín predvedený políciou a odovzdaný do dispozície súdu spolu s návrhom na prejednanie veci v zrýchlenom konaní (ďalej len „návrh polície na prejednanie veci“).

môže v takomto prípade obmedziť na výsluch obvineného a zabezpečenie dôkazov v nevyhnutnom rozsahu. V priebehu skráteného vyšetrovania nie je potrebné vydať uznesenie o začatí trestného stíhania podľa čl. 303 KPK a vykonať preštudovanie spisu pri ukončení vyšetrovania podľa čl. 321 KPK. Podľa čl. 517d § 1KPK ak sú dôvody na podanie návrhu polície na prejednanie veci, polícia takýto návrh vypracuje a spolu so zhromaždenými dôkazmi ho predloží súdu, pričom o tom bezodkladne upovedomí prokurátora. Takýto návrh na prejednanie veci nahrádza obžalobu. V prípade, ak sú splnené podmienky pre návrh uvedený v čl. 335 § 1 alebo 2 KPK (návrh na odsúdenie bez pojednávania) alebo ak obvinený podal návrh uvedený v čl. 338a KPK (návrh na vydanie odsudzujúceho rozsudku bez vykonania dokazovania), polícia podľa čl. 517d § 2 KPK predloží návrh na konanie pred súdom prokurátorovi na schválenie.

Samotný návrh polície na prejednanie veci v zrýchlenom konaní podľa čl. 517d § 3 KPK musí obsahovať údaje uvedené v čl. 332 § 1 KPK (náležitosti obžaloby), pričom ustanovenia čl. 333 § 1 až 3 KPK (ďalšie náležitosti obžaloby) a čl. 334 § 1 a 2 KPK (zaslanie obžaloby súdu) sa použijú na návrh primerane. Z uvedeného vyplýva, že k návrhu polície na prejednanie veci sa nepripája odôvodnenie, nakoľko čl. 517d § 3 KPK neodkazuje explicitne aj na čl. 332 § 2 KPK, ktorý rieši otázku odôvodnenia obžaloby.

Súd môže rozhodnúť v prípade predloženia veci, ktorá bola riešená v skrátenom vyšetrovaní aj trestným rozkazom v príkaznom konaní postupom podľa čl. 500 násl. KPK. Samotný trestný rozkaz podľa KPK, obdobne ako úpravy v ostatných porovnávaných štátoch, neobsahuje odôvodnenie.⁸⁹ Podľa čl. 500 § 1 KPK v prípadoch, v ktorých bolo vykonané skrátené vyšetrovanie, ak súd na základe materiálov zadovážených v prípravnom konaní usúdi, že nie je potrebné vykonať vo veci pojednávanie, môže v prípadoch umožňujúcich uloženie trestu odňatia slobody alebo peňažného trestu vydať trestný rozkaz. Predpokladom vydania trestného rozkazu je podľa čl. 500 § 3 KPK, že na základe získaných dôkazov zistené okolnosti skutku a vina obžalovaného nevzbudzujú pochybnosti. Trestný rozkaz podľa čl. 501 KPK však nemožno vydať v prípade podania súkromnej žaloby alebo ak je tu niektorá z okolností uvedených v čl. 79 § 1 KPK, teda okolností, ktoré odôvodňujú povinnú obhajobu.

Diskusia a záver

Na základe vykonanej komparácie právnych úprav trestného konania môžeme konštatovať, že v porovnávaných úpravách sa z hľadiska ponímania a definovania osoby ako obvinenej v prípravnom konaní vyskytujú dva základne modely (prístupy), ktoré majú aj vplyv na zákonom ustanovenú potrebu formálneho označenia osoby za obvinenú a potrebu zdôvodnenia tohto postavenia v trestnom konaní.

Prvým modelom je *materiálne ponímanie obvineného*, kedy takéto postavenie osoba nadobúda na podklade zistení a úkonov vykonaných v trestnom konaní, bez potreby formálneho zadefinovania takéhoto postavenia zo strany subjektov vykonávajúcich prípravné konanie. Zároveň nie je vyžadované ani zdôvodnenie takéhoto postavenia osoby vo forme formalizovaného odôvodnenia. Príkladom je nemecká právna úprava, ale aj ruská právna úprava trestného konania. Podľa nemeckej úpravy sa totiž za obvineného

⁸⁹ Pozri čl. 504 § 2 KPK.

(*Beschuldigte*) považuje osoba voči ktorej je vedené vyšetrovanie (trestné konanie), respektíve voči ktorej smeruje trestné oznámenie až do podania (vznesenia) obžaloby. Takáto osoba ani nemusí vedieť, že je obvinený, stačí, že sú vykonávané úkony trestného konania vo vzťahu k nej ako osobe „podozrivej“ z trestného činu, respektíve smerujúce k objasneniu jej úlohy pri trestnom čine. Formálne sa žiadne rozhodnutie o tom nevydáva a osoba sa najčastejšie prvýkrát dozvie, že je obvinená až pri výsluchu alebo predvolaní naň. Podľa rakúskej úpravy sa zas za obvineného považuje osoba v prípade, ak sa proti nej na základe konkrétneho podozrenia vykonajú dôkazy alebo sa nariadia alebo vykonajú vyšetrovacie opatrenia s cieľom objasniť takéto podozrenie. Musí ísť pritom o konkrétne podozrenie, ktoré vyvoláva cielené vyšetrovanie na jeho objasnenie. Ani v jednom ani v druhom uvedenom prípade predpokladom toho, že je osoba považovaná na účely trestného konania za obvineného, nie je formálne deklarovanie takéhoto postavenia a ani vedomosť tejto osoby o tejto skutočnosti, a už vôbec nie potreba vypracovanie nejakej formy odôvodnenia toho, že osoba je obvineným v trestnom konaní.

Druhý model je založený na potrebe formálneho označenia osoby za obvinenú na podklade formálneho úkonu (uznesenia, rozhodnutia) vydaného subjektom realizujúcim prípravne konanie. Takéto *formálne ponímanie (definovanie) obvineného* je zväčša spojené aj s nutnosťou formálne odôvodniť potrebu postavenia osoby do tohto procesného postavenia. Príkladom druhého modelu v jeho najstriktnejšej podobe je úprava trestného konania a inštitútu obvinenej osoby v Slovenskej republike. Slovenské trestné konanie vyžaduje za každých okolností formálne označenie osoby za obvinenú, a to formálnym úkonom – vydaním uznesenia o vznesení obvinenia postupom podľa § 206 tr. por. Rozhodnutie orgánu činného v trestnom konaní v takomto prípade musí vždy obsahovať odôvodnenie, pričom v praxi tieto odôvodnenia často majú rozsah desiatok strán. *De facto* predstavujú svojim charakterom (najmä pri porovnaní s nemeckou a rakúskou úpravou) akúsi formu „predbežnej“ alebo „malej“ obžaloby. Určitú modifikáciu druhého modelu predstavujú úpravy trestného konania v Českej republike a Poľsku, a to s ohľadom na miernejšie nároky ohľadom formálnosti označenia a odôvodnenia označenia osoby za obvinenú, respektíve podozrivú (v prípade Českej republiky) s účinkami vznesenia obvinenia. Formálne miernejšie požiadavky na označenie osoby za obvinenú, spojené s určitými prvkami charakteristickými pre konania vychádzajúce z prvého modelu,⁹⁰ sa aplikujú v prípade trestných činov nižšej závažnosti, u ktorých sa vykonáva osobitná forma prípravného konania. Táto sa vyznačuje zjednodušenou procedúrou a menšou formálnosťou a nárokmi na dokazovanie. V prípade takýchto trestných činov (zjednodušených konaní) nie je potrebné vydávať formálne rozhodnutie o vznesení obvinenia osobe v prípravnom konaní, ale účinky formálneho vznesenia obvinenia nastávajú až predložením veci súdu (napr. návrhom na potrestanie), respektíve začatím samotného úkonu výsluchu (poľská úprava). V prípade českej úpravy je osoba až do predloženia veci súdu vnímaná ako podozrivá (*de facto* materiálne obvinená), pričom jej nie je poskytované nejaké formálne zdôvodnenie podozrenia v podobe odôvodnenia jej postavenia v rámci nejakej formy rozhodnutia. V prípade poľskej úpravy sa osobe tiež nemusí vydávať uznesenie o vznesení obvinenia (okrem prípadu, že je osoba vo väzbe), účinky vznesenia nastávajú začiatkom

⁹⁰ Najmä oznámenie osobe, že je považovaná za obvinenú (podozrivú) pri jej prvotnom výsluchu bez potreby vydania rozhodnutia o vznesení obvinenia.

výsluchu osoby. Navyše v poľskom trestnom konaní nemusí uznesenie o vznesení obvinenia obsahovať odôvodnenie, obvinený ho však môže požadovať oznámiť, a to ústne alebo písomne.

Aj ESLP sa na účely čl. 6 Dohovoru pri výklade pojmu obvinenie v trestnom konaní prikláňa k jeho širšiemu (materiálnemu) ponímaniu, nad rámec formálneho prístupu – konštatovania vznesenia obvinenia v trestnom konaní. ESLP uvažuje o obvinení konkrétnej osoby (postavení obvineného) už vtedy, keď úkony vykonané orgánmi vedúcimi trestné konanie prijaté vo vzťahu k osobe v nadväznosti na podozrenie o spáchaní trestného činu touto osobou mali podstatný dopad na situáciu tejto osoby v konaní.⁹¹ Podľa ESLP právo podľa čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru byť informovaný o povahe a dôvodoch obvinenia priznáva obvinenému právo byť informovaný o „dôvode“ obvinenia, t. j. o skutkoch, ktorých sa mal dopustiť a na ktorých je obvinenie založené, a o „povahe“ obvinenia, t. j. o právnej kvalifikácii týchto skutkov. Avšak podľa ESLP nie je porušením čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru, ak informácia o vznesení obvinenia neuvádza dôkazy, na ktorých je obvinenie založené, teda neobsahuje odôvodnenie.

Nie je nám známe, že by ESLP v niektorom zo svojich rozhodnutí kritizoval alebo konštatoval rozpor úprav trestného konania v Nemecku, Rakúsku prípadne v Poľsku alebo Českej republike s Dohovorom, najmä ohľadom práva obvineného podľa čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru byť informovaný o povahe a dôvodoch obvinenia vzneseného proti nemu. Rovnako tak nám nie je známe, že by Európska komisia začala voči Nemecku, Rakúsku, Českej republike alebo Poľsku konanie pre nesplnenie povinnosti vyplývajúcich zo smernice 2012/13/EÚ o práve na informácie (jej transponovania) a ani to, že by Súdny dvor EÚ v nejakom rozhodnutí konštatoval porušovanie, respektíve nerešpektovanie danej smernice vo vzťahu k právam obvineného plynúcim z nej v prípade vyššie spomenutých krajín. Z uvedeného nám vychádza, že menej formálne vznesenie obvinenia konkrétnej osobe bez potreby jeho odôvodnenia, respektíve definovanie obvineného v trestnom konaní menej formálnym spôsobom, ako je konštitutívne (prípadne deklaratórne) rozhodnutie, nie je porušením práv obvineného na spravodlivé konanie a je bežným štandardom v právne vyspelých krajinách Európskej únie. Uvedené tvrdenie samozrejme predpokladá, že o dôvodoch vznesenia obvinenia, respektíve svojho stíhania má obvinený možnosť sa dozvedieť pri uplatnení svojho práva na oboznámenie sa z dôkazmi voči jeho osobe (najmä cez nazeranie do spisov), respektíve prokurátor pri predložení veci súdu svoje rozhodnutie aj v potrebnom rozsahu odôvodní.

Napriek vyššie uvedenému sa v Slovenskej republike obvinení pomerne často dovoľávajú práv na informácie o obvinení s odvolaním sa na smernicu 2012/13/EÚ, ktorá bola do slovenského trestného konania plne transponovaná, a to aj napriek tomu, že slovenská úprava informovania obvineného o tom, za čo je stíhaný, je precíznejšia ako minimálny štandard smernice v tomto smere, a to minimálne z hľadiska náležitosti uznesenia o vznesení obvinenia a potreby jeho odôvodnenia. V prípade slovenskej právnej úpravy si dovoľíme tvrdiť, že požiadavky na odôvodňovanie vznesenia obvinenie v niektorých prípadoch (najmä s ohľadom na praktickú aplikáciu inštitútu § 363 tr. por. zo strany generálneho prokurátora SR, a to aj voči uzneseniu o vznesení obvinenia) dosahujú úroveň, ktorá by sa mohla označiť aj pojmom „predbežná obžaloba“ alebo „malá obžaloba“, či dokonca „malý rozsudok“.

⁹¹ Pozri napr. rozsudok ESLP *Simeonovi v. Bulharsko* z 12. 5. 2017 alebo rozsudok ESLP *Kaleja v. Lotyšsko* z 5. 10. 2017.

Na druhej strane samotné materiálne ponímanie obvineného nie je až také nówum v rámci slovenského a českého právneho poriadku. V prípade správneho trestania, konkrétne priestupkového konania, je takéto ponímanie obvineného priamo aplikované v právnych predpisoch upravujúcich toto konanie. Podľa § 73 ods. 1 zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch sa občan považuje za obvineného z priestupku, len čo správny orgán vykonal voči nemu prvý procesný úkon (teda formálne rozhodnutie sa nevydáva). *De facto* rovnakú definíciu obsahuje aj § 69 ods. 1 zákona č. 250/2016 Sb., o zodpovednosti za priestupky a řízení o nich. Obvinený je takto definovaný v prípade začatia prejednávania priestupkov.⁹² Ide o typickú definíciu obvineného vychádzajúcu z materiálneho prístupu. Treba si zároveň uvedomiť, že prejednávaniu priestupkov v slovenskej úprave často predchádza ich objasňovanie (napr. § 58 až § 66 zákona SNR č. 372/1990 Zb., o priestupkoch), ktoré však obvineného nepozná, pozná len osobu podozrivú z jeho spáchania. Pri tom samotné priestupky a konanie o nich môžu mať z pohľadu judikatúry ESLP trestno-právnu povahu a vzťahujú sa na nich ustanovenia Dohovoru, a to v prípade naplnenia tzv. engelovských kritérií.^{93, 94}

Na podporu našej argumentácie, že vyžadovanie odôvodnenia vznesenia obvinenia (minimálne v prípade stíhania menej závažnej kriminality) ide nad rámec európskych štandardov a požiadaviek Európskej únie, respektíve Dohovoru, uvedieme nasledujúci faktický stav riešenia (rozhodovania) trestných vecí v SR a ČR z hľadiska odôvodňovania rozhodnutí subjektov rozhodujúcich vo veci, ako aj možnosti obvineného oboznámiť sa v podobe odôvodnenia s dôvodmi, prečo je stíhaný, alebo v konečnom dôsledku aj odsúdený.

V slovenskom trestnom konaní (a aj tom českom) je najvyužívanejším druhom rozhodnutia súdu vo veci samej trestný rozkaz, ako výsledok osobitného postupu v súdnej časti trestného konania. V prípade Slovenskej republiky sa podiel osôb odsúdených trestným rozkazom na všetkých osobách odsúdených okresnými súdmi SR za obdobie 2018–2021 (vychádzajúc zo štatistických údajov od Ministerstva spravodlivosti SR) pohyboval od 63,61 % do 69,61 %. Podiel vecí rozhodnutých trestným rozkazom na veciach skončených okresnými súdmi v SR sa pohyboval od 60,78 % do 65,58 %. Za sledované obdobie mala prítom miera využívania trestného rozkazu v slovenskom trestnom konaní stúpajúcu tendenciu.⁹⁵ V prípade Českej republiky sa v trestnom konaní v rokoch 2012–2020 podiel vecí skončených právoplatne trestným rozkazom pohyboval od 44,3 % v roku 2012 do 51,3 % v roku 2013. V roku 2020 bol tento podiel na úrovni 49,7 %. Z hľadiska podielu počtu osôb odsúdených okresnými súdmi v ČR trestnými rozkazmi z celkového počtu týmito

⁹² Existuje aj skrátená forma priestupkového konania – blokové konanie, ktoré sa vykonáva ak je priestupok spoľahlivo zistený a obvinený z priestupku je ochotný pokutu zaplatiť – pozri § 84 an. zákona SNR č. 372/1990 Zb., o priestupkoch.

⁹³ Pozri Rozsudok pléna ESLP *Engel a ostatní v. Holandsko* z 8. 6. 1976.

⁹⁴ Pozri aj napr. HAŠÁNOVÁ, J. Trestanie príslušníkov Policajného zboru v kontexte zásady ne bis in idem. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2018, č. 2, s. 28.

⁹⁵ Bližšie k údajom o využívaní trestných rozkazov, právnej úprave trestných rozkazov v rôznych krajinách pozri práce: VOJTUŠ, F. – ČENTÉŠ, J. Význam trestného rozkazu pre slovenské trestné konanie. In: MARKOVÁ, V. – LIPTÁK, A. (eds). *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 11. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2023, s. 141; VOJTUŠ, F. – STRÉMY, T. Trestný rozkaz ako nástroj zefektívnenia súdnej časti trestného konania a nástroj restoratívnej justície – 1. časť príspevku. *Trestní právo*. 2023, roč. 27, č. 2, s. 2–16; VOJTUŠ, F. – STRÉMY, T. Trestný rozkaz ako nástroj zefektívnenia súdnej časti trestného konania a nástroj restoratívnej justície – 2. časť príspevku. *Trestní právo*. 2023, roč. 27, č. 3, s. 2–18.

súdmi odsúdených osôb v rámci ČR, tento sa za roky 2012–2020 pohyboval od 70,6 % v roku 2012 do 78,0 % v roku 2013, pričom v roku 2020 dosiahol úroveň 72,2 %. Okresné sudy v SR sú pritom prvostupňovými súdmi v trestnom konaní s výnimkou vecí spadajúcich do vecnej príslušnosti Špecializovaného trestného súdu. Podiel vecí v príslušnosti Špecializovaného trestného súdu je však mnohonásobne nižší ako vecí na okresných súdoch. V prípade Českej republiky sa v trestnom konaní za okresné sudy považujú jednak okresné sudy, ako aj Mestský súd v Brne a obvodné sudy v Prahe. Okresné sudy v ČR vykonávajú trestné konanie v prvom stupni, ak nie je vo veci príslušný Krajský súd.⁹⁶ Aj v prípade ČR väčšina nápadu vecí v trestnom konaní smeruje v prvom stupni na okresné sudy.

V prípade príslušnosti okresných súdov (či už v SR alebo ČR) je príslušný u väčšiny z nich na konanie samosudca, ktorý má možnosť vo veci vydať trestný rozkaz. V prípade právnej úpravy trestného rozkazu, ako v SR, tak aj ČR, tento nevyžaduje, v prípade jeho vydania, ako formálnu obsahovú náležitosť rozhodnutia aj vypracovanie odôvodnenia.⁹⁷

Dostávame sa tak do paradoxnej situácie, a to najmä v prípadoch stíhania a obvinenia osoby zo spáchania menej závažných trestných činov (v SR prečinov). V prípade týchto trestných činov, kde ide spravidla o nedbanlivostné trestné činy, respektíve trestné činy s hornou hranicou trestnej sadzby nepresahujúcou 5 rokov trestu odňatia slobody, je vykonávaná zjednodušená forma prípravného konania – skrátené vyšetrovanie (Slovenská republika) a zkrácené přípravní řízení (Česká republika). Slovenská úprava skráteného vyšetrovania vyžaduje pri vznesení obvinenia vydanie uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku, ktorého obligatórnou náležitosťou je aj odôvodnenie rozhodnutia. Česká úprava zkráceného přípravního řízení naopak účinky vznesenia obvinenia (začatia trestného stíhania) vzťahuje až k doručeniu návrhu na schválenie dohody o vine a treste súdu (§ 179b ods. 5 tr. ř.) alebo doručeniu návrhu na potrestanie súdu podľa (314b ods. 1 tr. ř.). Podozrivý sa pri výsluchu informuje iba o tom, z akého skutku je podozrivý a jeho právnej kvalifikácii, bez potreby zdôvodňovania, na podklade akých dôkazov a úvah policajný orgán dospel k podozreniu a jeho dôvodnosti. Odôvodnenie navyše neobsahuje ani samotný návrh na potrestanie, čo vyplýva z § 179d ods. 1 tr. ř., a ani návrh na schválenie dohody o vine a treste podľa § 179b ods. 5 tr. ř. v spojení s § 175a tr. ř. Na druhej strane musí byť podozrivý oboznámený o tom, z akého skutku je podozrivý, vrátane jeho právnej kvalifikácie.

Slovenská úprava skráteného vyšetrovania a česká úprava zkráceného přípravního řízení sú si podobné v tom, že v oboch prípadoch nie je potrebné odôvodniť obžalobu (návrh na potrestanie) v situácii jej podania prokurátorom (štátnym zástupcom)⁹⁸ a vec rovnako prejednáva samosudca, ktorý môže vydať trestný rozkaz, ktorý rovnako nemusí obsahovať odôvodnenie.⁹⁹ V slovenskom trestnom konaní by sa osoba aspoň z uznesenia

⁹⁶ Krajský súd koná vo veci v prvom stupni podľa § 17 ods. 1 trestného rádu, ak ide o trestný čin umožňujúci uložiť trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej 5 rokov alebo ak za trestný čin možno uložiť výnimočný trest alebo ak ide o trestné činy uvedené v § 17 ods. 1 písm. a) až d) trestného rádu.

⁹⁷ Bližšie k úprave trestného rozkazu, podmienkam jeho vydania a štatistikám jeho využívania v SR a ČR pozri práce: VOJTUŠ, F. – ČENTĚŠ, J. *Význam trestného rozkazu pre slovenské trestné konanie*; VOJTUŠ, F. – STRĚMY, T. *Trestný rozkaz ako nástroj zefektívnenia súdnej časti trestného konania a nástroj restoratívnej justície – 1. časť príspevku*; VOJTUŠ, F. – STRĚMY, T. *Trestný rozkaz ako nástroj zefektívnenia súdnej časti trestného konania a nástroj restoratívnej justície – 2. časť príspevku*.

⁹⁸ Porovnaj § 235 písm. d) tr. por. a *contrario* a § 179d ods. 1 tr. ř.

⁹⁹ Porovnaj § 354 ods. 1 tr. por. a § 314 tr. ř.

o vznesení obvinenia podľa § 206 (v jeho odôvodnení) mala dozvedieť na základe akých dôkazov, ich hodnotenia a úvah dospeli orgány činné v trestnom konaní k podozreniu a dôvodnosti jej stíhania. Uvedené odôvodnenie však v konečnom dôsledku nezohľadňuje následný priebeh trestného konania. Vychádza len zo stavu pred vznesením obvinenia a nemá ako zohľadniť prípadne obhajobné tvrdenia stíhanej osoby a ňou predložené dôkazy. Otázkou je, či je toto práve správna postupnosť pri rešpektovaní práva na spravodlivé konanie, keď dôvody obvinenia osoby sú rozobraté a je o nich informovaná osoba (v prípade slovenského skráteného vyšetrovania) len u rozhodnutia, ktoré na svoje vydanie vyžaduje menšiu mieru istoty o tom, že osoba spáchala trestný čin (vyžaduje len vyššiu mieru pravdepodobnosti, že ho spáchala). Naopak rozhodnutia, ktoré by mali vychádzať zo skutkových zistení bez dôvodných pochybností, nijako odôvodnenie neriešia. V českom trestnom konaní je v prípade zkráteného prípravného řízení situácia ešte zaujímavejšia, nakoľko tu podozrivý ani pri výsluchu nemá explicitné právo na zdôvodnenie podozrenia, a ani následne rozhodnutia – návrh na potrestanie a trestný rozkaz neobsahujú odôvodnenie. Teda v prípade aplikácie českého zkráteného prípravného řízení je osoba odsúdená bez toho aby nejaké rozhodnutie týkajúce sa vymedzenia jeho postavenia v trestnom konaní obsahovalo zdôvodnenie jej stíhania.

To, že nejde len o marginálny problém dokladujú aj vyššie uvedené dáta, ktoré preukazujú širokú, až dominantnú mieru využívania trestného rozkazu ako nosného druhu súdneho rozhodnutia o merite veci. Pritom vydaniu trestného rozkazu bude vo väčšine prípadov predchádzať práve vyššie popísaný postup, kedy bude mať obvinený právo na odôvodnenie svojho stíhania len predtým ako bude mať možnosť sa obhajovať (slovenské skrátené vyšetrovanie) alebo také právo vôbec nebude mať (české zkrátené prípravné řízení). Takýto postup je v určitom smere v rozpore aj s duchom smernice 2012/13/EÚ, najmä s čl. 6 ods. 3 predmetnej smernice.

Správnejšia (s ohľadom na rešpektovanie práva na spravodlivé konanie), a zrejme aj logickejšia úprava by mala spočívať v tom, že vznesenie obvinenia (napr. len v prípade menej závažných trestných činov) by obsahovalo len popis skutku a jeho právnu kvalifikáciu. Až rozhodnutie orgánov činných v trestnom konaní smerujúce k predloženiu veci súdu by malo obsahovať aspoň stručné odôvodnenie reflektujúce aj obhajobu obvinenej (podozrivej) osoby. Na druhej strane treba aj uviesť, že obvinený (podozrivý) má práva na nahliadnutie do spisu, čiže má možnosť sa dozvedieť, aké dôkazy sú zabezpečené v spise a ich obsah. Nedozvie sa však to, čo majú orgány činné v trestnom konaní alebo súd za preukázané na základe tých dôkazov a na základe akých úvah.

Na margo vyššie prezentovaných čísiel si dovoľme aj krátke zamyslenie nad tým, či v slovenskom trestnom konaní, ale aj v tom českom, je súdne konanie aj reálne tou časťou konania, ktorá je nosná a najdôležitejšia z hľadiska predmetu zákona podľa § 1 tr. por. V slovenskej právnej teórii je všeobecne prijímané, že ťažiskom trestného konania by mala byť jeho súdna časť (najmä hlavné pojednávanie).¹⁰⁰ „V teórii v podstate vo všetkých demokratických právnych systémoch sa zdôrazňuje, že ťažisko dokazovania musí byť v konaní pred súdom, lebo ak je súd orgánom, ktorý meritórne rozhoduje o trestnej veci, potom musí byť taktiež orgánom majúcim právo v konečnom dôsledku zhodnotiť dôkazy vykonané pre ním samým na základe zásad bezprostrednosti, ústnosti a verejnosti. Zadovažovanie

¹⁰⁰ Pozri napr. ČENTĚŠ, J. et al. *Trestné právo procesné. Osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022, s. 44.

*dôkazov a procesné zabezpečenie ich obsahu iným orgánom ako súdom, respektíve ich vykonanie pred iným orgánom ako súdom, môže mať preto jedine predbežnú a prípravnú povahu, a nikdy nemôže byť, pokiaľ chceme zabezpečiť riadne objasnenie vecí a zaručiť práva obvineného, poškodeného i ďalších zúčastnených osôb, rozhodujúce a konečné.*¹⁰¹ Zistené výsledky však naznačujú, že viac ako 60 % osôb je okresnými súdmi v rámci SR právoplatne odsúdených trestným rozkazom, pričom v prípade Českej republiky ide tiež približne o polovicu vecí. Tieto reálne údaje naznačujú, že pre slovenské a české trestné konanie sú mimoriadne významnými štádia predsúdnej časti trestného konania. Uvedené konštatovanie nie sú kritikou, ale zamyslením nad tým, či sme sa skutočne (reálne) v slovenskom (českom) trestnom konaní aj dopracovali do stavu, že najdôležitejšou (vrcholnou) etapou trestného konania sú jeho súdne štádia, tak ako je aj koncepcia tr. por. vystavaná a právnou teóriou vykladaná.

Záverom si dovoľíme konštatovať, že vynechanie odôvodňovania vznesenia obvinenia, aj keď pri prípadnom zachovaní formálneho úkonu informujúceho osobu o vymedzení jej procesného postavenia – obvinení (napr. v podobe opatrenia, uznesenia na spôsob podľa § 199 tr. por., teda bez odôvodnenia), by ako také zrejme nepredstavovalo porušenie práv obvineného podľa čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru a ani štandardov vyžadovaných smernicou 2012/13/EÚ. Zároveň sa domnievame, že by takáto úprava predstavovala zefektívnenie a zjednodušenie prípravného konania, najmä z hľadiska jeho odformalizovania. Z logiky nadväzností jednotlivých rozhodnutí v prípravnom konaní vo veci samej by skôr obžaloba mala obsahovať odôvodnenie postavenia osoby pred súd, pričom by sa vysporiadala už aj s obhajobnou argumentáciou obvineného po vznesení obvinenia. Uvedená úprava by bola plne v súlade s nárokmi smernice 2012/13/EÚ a predstavovala by naplnenie aj práva na spravodlivé konanie v zmysle čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru.

¹⁰¹ POLÁK, P. Formy a organizácia prípravného trestného konania, miesto a úlohy Policajného zboru v ňom. *Právny obzor*. 1998, roč. 81, č. 5, s. 461.

On the Question of the Reasoning of the Indictment

František Vojtuš (<https://orcid.org/0000-0002-1912-4666>) –
Marek Kordík (<https://orcid.org/0000-0002-4290-8354>)

Abstract: The article discusses the necessity of justifying the indictment of a specific person in criminal proceedings. The issue is examined in the context of current efforts aimed at simplifying the preliminary proceedings, including the simplification of formal requirements for the institution of indicting a specific person. The analysis is primarily based on a comparison of approaches to defining the accused and their delineation within the framework of preliminary or criminal proceedings in the Slovak Republic, the Czech Republic, Germany, Austria, and Poland. The potential impact of the absence of justification for the decision to indict a specific person on the right to a fair trial is also examined. The authors conclude that omitting justification in the institution of indictment would not constitute a deviation from the standards of criminal proceedings in our legal system, nor would it violate the right to a fair trial.

Keywords: pretrial proceeding, indictment, accused person, reasoning, criminal proceeding